

SORIN BOTTEZ - mărturie filmată despre Reeducarea prin tortură

Dialog: Sorin Bottez - Sorin Ilieșiu

București, 3 iunie 2008

4 ore de filmare (4 videocasete)

Transcriere integrală

Transcriere: Tudor Petcu

- Videocasetă 1 -

Sorin Ilieșiu: Pentru început v-aș ruga să spuneți, ca să rămână consemnat, clar, numele, prenumele, data și locul nașterii și inclusiv cei doi de T.

Sorin Bottez: Mă numesc Sorin Mircea Bottez, sunt născut în ziua de 2 iunie 1930 în Timișoara.

Sorin Ilieșiu: V-aș ruga să povestiți condițiile în care ați fost arestat, când ați fost arestat, de ce ați fost arestat, să rememorați totul, inclusiv condamnarea, care era motivul oficial al condamnării, ce vârstă ați avut când ați fost arestat pentru că și acest aspect este important.

Sorin Bottez: Prima dată când am fost arestat, pentru că am fost arestat de două ori, a fost în timpul alegerilor din 1946, în timpul propagandei electorale, ca și cum ar fi fost nevoie de propagandă pentru furtul imens care s-a săvârșit atunci, și am fost prinși de poliție un grup de prieteni din tineretul Național Liberal, când scriam pe pereți Jos comunismul! Vrem Basarabia!. Ne-au arestat și ne-au dus frumușel la prefectura de poliție unde am stat cam 24 de ore până când răposatul Bebe Brătianu, pe vremea aceea Secretar General al Partidului Național Liberal, a dat niște bani și am fost eliberați fără să ni se facă nici un fel de cazier, sau cel puțin așa știam noi, că am scăpat fără cazier. Asta a fost prima arestare, dar bineînțeles că nu ne-am potolit nici unul dintre noi și pe data de 8 februarie 1949 am fost arestat a doua oară, de data asta de-a binelea și am fost condamnat la 20 de ani de muncă silnică, de fapt la 61 de ani muncă silnică și temniță grea, amestecat, săvârșind pedeapsa cea mai mare, cea de 20 ani muncă silnică.

Sorin Ilieșiu: Ce vârstă aveați în momentul acela?

Sorin Bottez: Împlinisem de câteva luni de zile, șase luni sau șapte, vârsta de 18 ani, dar tocmai apăruse legea sau fărdelegea prin care majoratul s-a coborât de la 21 de ani, cum era înainte, la 18 ani, așa încât eram major. Nu am beneficiat de legislația specifică minorilor, deși pe vremea aceea nimeni nu mai ținea seama de ce scria legea când totul era fărdelege, de la A la Z, tot ce se întâmpla. Deci am fost arestat a doua oară în după amiaza zilei de 8 februarie 1949 și

așa a început turneul meu prin pușcăriile frumoasei noastre patrii. Motivul a fost: crimă de organizare împotriva ordinii sociale, articolul 209, punctul 3. Noi făcusem, un mănunchi de tineri din Tineretul Național Liberal, făcuserăm o organizație care se numea Avram Iancu și am făcut manifeste și ce se mai făcea pe vremea aceea. Adică ce faceau unii pe vremea aceea, nebunii, demenții, cum ni se spunea. Am început să execut condamnarea și din 20 de ani am făcut 15 până în momentul în care toți deținuții politici au fost eliberați prin grațierea de care toată lumea știe, din '63-'64. Eu am fost eliberat în primul grup, cu partidele istorice, liberali și țărăniști, deci în noiembrie 1963. Eliberarea totală s-a făcut în martie 1964 când au plecat toți deținuții. Interesantă este ordinea în care au plecat. Primii care au fost eliberați atunci după decret au fost cu pedepse pentru trecere frauduloasă de frontieră și alte lucruri de felul acesta, mărunțișuri. După aceea au urmat partidele istorice, liberalii și țărăniștii și cuziștii, că mai erau 2, 3, nu știu exact câți mai erau în închisorile țării. După aceea au urmat cei condamnați pentru înaltă trădare. Către sfârșit au fost legionarii. Ultimii care au ieșit pe ușile închisorii au fost turnătorii. În felul acesta am și știut care a fost turnător în închisoare. Bineînțeles că nu ne-a folosit nici nouă la nimic și nici lor nu le-a prilejuit nici o neplăcere faptul că ne-am dat seama, dar așa ne-am dat seama care erau turnătorii. Au fost eliberați ultimii în semn de grațitudine pentru faptul că își turnaseră confrății. Nu erau foarte mulți. S-a încercat în mod diabolic și pervers să se arunce blamul asupra întregii categorii de foști deținuți politici sugerându-se că foarte mulți dintre ei au săvârșit acte de delațiune. Este complet neadevărat. Nu știu dacă putem vorbi de mai mult de două trei procente care să fi fost delatori în timpul închisorii și mai ales foarte puțini țărani. Îmi pare foarte rău, dar majoritatea delatorilor au fost intelectuali sau bănuți de calitatea de intelectual și mai ales foștii plutonieri majori, sergent majori, criminalii de război. Am uitat să vorbesc de categoria criminalilor de război care fuseseră eliberați cu doi sau trei ani înainte de '63, nu mai știu în ce an exact.

Sorin Ilieșiu: Dar totuși, de ce i-au eliberat ultimii pe cei care deveniseră informatori?

Sorin Bottez: Pentru că le era greață de ei. A fost o reacție absolut de înțeles pentru că în momentul în care te folosești de un vierme, când ai terminat cu el îl zdrobești. Oricât de lipsiți de caracter și oricât de lipsiți de onoare ar fi fost comuniștii, nu se poate să nu fi încercat senzația de dezgust în fața celor care săvârșeau cea mai oribilă faptă. Vedeți dumneavoastră, Dante, în infern, așază ticăloșii, criminalii pe diferite cercuri și în cel mai de jos sunt trădătorii, Iuda și alți doi mari ticăloși. Cei mai de jos, în mintea lui Dante, cea mai mare crimă este trădarea și așa este. Bineînțeles că gardienii și directorii de închisoare nu citiseră Dante, deși erau autorii unui infern mult mai rău.

Sorin Ilieșiu: Dar nu s-au gândit că de fapt acești informatori racolați dintre deținuții politici vor fi folosiți și în continuare?

Sorin Bottez: Au fost folosiți și după aceea. Probabil că nu toți. Poate unii dintre ei, eliberându-se și scăpând de foame și de frig și de bătaii și de tot ce a însemnat detenția, poate și sper că unora dintre ei li s-a luminat mintea și nu ar mai fi continuat această glorioasă carieră de delator. Dar foarte mulți au continuat pentru că lumea nu știa. Spuneau: vai săracul, a suferit. Ce știau ei ce a făcut individul cu pricina și cum s-a comportat în închisoare.

SI: La acest lucru mă gândeam. Dacă i-a eliberat ultimii pe informatori, atunci automat colegii lor își vor da seama și în felul acesta i-au deconspirat.

Sorin Bottez: Sigur, dar nu-i mai interesa. Mai ales că majoritatea erau știuți de către colegii lor, dar nu merită să fie numiți colegii noștri, cei care am fost în închisoare, pentru că nu erau egali noștri din nici un punct de vedere. A fost cea mai josnică categorie umană din câte am cunoscut eu. Am poate mai multă stimă pentru o hienă decât pentru acești indivizi.

SI: Acum vă rog să povestiți, după ce ați fost arestat unde ați fost până ați ajuns la Gherla.

Sorin Bottez: Înainte de aceasta vreau să vă povestesc un lucru pe care l-am spus ori de câte ori am avut ocazia, pentru ca să se vadă cât de dreaptă era justiția în epoca respectivă. Când am fost duși la Tribunalul Militar, înainte de proces cu o zi sau două pentru a semna că am luat cunoștință de dosar, bineînțeles că nu am văzut niciodată dosarul înainte de eliberare ci după aceea, pentru că tatăl meu care era avocat a scos toate hârtiile, toate actele din dosar care puteau fi eliberate. Probabil ca reprezentau 10% din ce era. Atunci când am semnat că am luat cunoștință de dosar nu era așa. Așadar, am fost duși la Primul Președinte al Curții Marțiale, generalul Petrescu, marele asasin, care a condamnat atâția oameni la moarte și care au fost executați. I-a condamnat și în timpul lui Antonescu pe legionarii care făcuseră rebeliunea și după aceea a trecut cu arme și bagaje la comuniști și i-a condamnat pe toți cei care mișcau în front împotriva comunismului. Când am ajuns în dreptul generalului Petrescu cu hârtiile în față, îmi spune: bă băiatule, ce ți-o fi venit să fi împotriva noastră? Nu vezi că aicea scrie că ești băiat deștept, că ai fost elev strălucit? Pentru ce te-ai ridicat împotriva noastră, în loc să-ți vezi de treabă? („noastră” de parcă era de când lumea și pământul comunist), Ai avut vreun motiv? Răspund: Da, am avut un motiv. Care? Zic: nu mi-a plăcut uniforma pe care o purtați dumneavoastră? Zice: Așa, ești și obraznic? 20 de ani vei avea. Aceasta înainte de proces. La proces sentința a fost 20 de ani muncă silnică. Iată dar, cât de dreaptă era justiția în epoca cu pricina. Poate părea un fleac, dar am ținut întotdeauna să amintesc această întâlnire a mea cu domnul General Petrescu pentru a se vedea cum se lucra și cât de „imparțiali” erau judecătorii în epoca cu pricina.

După condamnare am fost câteva zile, o săptămână, două, nu mai țin minte exact cât, la închisoarea militară de unde pleasem către Tribunalul Militar, de acolo am fost transferați la Jilava. Jilava cumplită, inimaginabilă a epocii. În camera 7, în care am locuit, erau 240 de inși. Acolo am avut de la început primul contact cu dragălășenia administrației închisorilor. Adică am fost, grupul nostru, bătuți cumplit la intrarea în închisoare. Așa am făcut cunoștință cu regimul penitenciar din Republica Populară Română. Fiind călcați în picioare, bătuți cu cizmele, cu bâtele și cu ce mai aveau la îndemână.

SI: Vă rog să descrieți mai în detaliu momentul acesta.

Sorin Bottez: Când am venit de la închisoarea militară am avut la noi doar ceea ce aveam când ne arestase. Printre altele niște țigări, fiecare. Nu știu dacă erau de când ne arestase sau dacă le luasem de la Tribunalul Militar unde erau și pachete și era un regim oarecum normal. Era sub administrația armatei, închisoarea militară. Aveam, așadar țigări la noi. În seara aceea, grupul nostru, am fumat ultimele țigări cu pasiunea fumătorului care se desparte de viciu și aveam niște port țigarete făcute la închisoarea militară. Fumam țigareta împărțită în trei ca să dureze mai mult. Când terminau noi închideam port țigareta care făcea un zgomot specific. Cei de afară, probabil, au crezut că noi aplaudăm. A doua zi, dimineața, ne-au primit cu înjurături. Vă închipuiți folclorul românesc care este foarte bogat pe această linie. Va să zică voi vă țineți acolo

de discursuri cu aplauze. și ne-au bătut de ne-au umplut de sânge. A fost de groază. Unul dintre noi, Fag Negrescu îl chema, avea un gest reflex de apărare. Când vroiau să-l lovească ridica mâinile încrucișându-le deasupra capului și a feței. Ei interpretau asta ca și cum el vroia să dea în ei. Și atunci bate-l și bate-l. L-au făcut de au jucat țonțoroiul pe el cu cizmele. Bineînțeles că știau foarte bine că nu vrea să bată pe nimeni. Dar vreau să vă dau un exemplu să vedeți cum se proceda. Aceasta a fost intrarea noastră în regimul penitenciar. A fost glorioasă! Demnă de tot ce a urmat. După care au urmat 15 ani de bătăi, de schingiuri, de foamete, de murdărie, de frig. Frigul este ceva inimaginabil în închisori. Nici nu mai crezi că vei scăpa. Au fost perioade în care nu făceam un duș de două sau trei luni. Stând acolo 50 de oameni într-o cameră care era gândită pentru 10. Sau opt oameni într-o cameră care era gândită pentru unul singur. Ajungeai astfel, să fii murdar, să miroși sa fi vai de tine. Acesta este motivul pentru care, după eliberare și până astăzi în fiecare zi am făcut o baie de minimum o oră. Este un fel de răzbunare post-pușcărie pe cei care ne-au chinuit în felul acesta. Așa a început.

Prima închisoare în care am fost a fost relativ bună. E vorba de închisoarea „Târgșor” care era pentru elevi. Eu fusesem arestat când eram elev în ultimul an de liceu, în clasa a opta, cum era atunci. După aceea s-au făcut 12 clase. Eram, prin urmare elev de liceu și am fost împreună cu alți doi colegi de-ai mei, pentru că ceilalți din lotul nostru erau studenți și au pornit către închisoarea din Pitești. Noi am fost la Târgșor, unde am stat cam un an, un an și ceva, în condiții omnești și datorate faptului ca directorul închisorii, pe vremea aceea se numea director nu comandant, care era un fost ofițer de cavalerie din Armata Regală Rromână. Spirache Dumitrescu i se spunea, Dumnezeu să-l odihnească. Foștii deținuți de la Târgșor în fiecare an sau la doi ani când mergem acolo îi facem pomenire, lui și gardianului care era, pentru că s-au purtat omenește și cât a fost în putința lor, ne-au scutit de chinuri mai mari decât cele care decurgeau din însăși calitatea de deținut. Adică mâncarea era acceptabilă, sau mai bine spus, suficientă ca să nu mori de foame, nu erau bătăi, nu erau schingiuri. Mai era câte o palmă așa din când în când, părintească, dar a fost o perioadă bună după care a umrat infernul. De acolo am plecat la Gherla. Toată închisoarea. Toți elevi au fost versați la Gherla, unde începuse deja (noi nu aveam habar) reeducarea de tip Țurcanu-Popa. Țurcanu era încă la Pitești. Eugen, așa vorbeau despre el, cu drag, tovarășii lui de crimă și de bestialitate. Eugen era încă la Pitești și venise Țanu Popa, acest diavol fără de pereche. Se zice că era băiat deștept, dar nu am avut niciodată ocazia să constat nici măcar o lucire de inteligență la acest individ diabolic. Era secundat de alți câțiva. De frații Levinski, de frații Brașoveanu, de Ion Stoian, aceștia toți au fost după aceea judecați și executați de către autoritățile binevoitoare comuniste. A început reeducarea. A fost cea mai cumplită perioadă nu din viața mea, ci din viața tuturor celor care au avut nenorocirea să treacă prin așa ceva. Nici Stalin, nici Hitler nu-și imaginaseră așa ceva. Drept este că reeducarea a fost inventată de un sovietic, de celebrul Macarenco, care a scris o carte foarte frumoasă. După eliberare am citit-o și erau numai flori și dulceață această carte care se numește „Poemul Pedagogic”, în care arată cum a reușit el să reeduce o armată întreagă de infractori, infractori veritabili adică hoți, bandiți tineri din Uniunea Sovietică în perioada GPU-ului și în perioada războiului civil, cred, sau imediat după aceea. În orice caz în perioada leninisto-stalinistă, trecerea de la Lenin la Stalin. Ideea a fost a lor. Se spune, nu știu dacă este adevărat, că bestia de Țurcanu a fost dus la un momnet dat la Moscova, luat de la Pitești și educat acolo. Poate este

numai o legendă, folclor, nu știu, dar așa se vorbea în lumea celor care au trecut prin infernul reeducării. În orice caz, în mod categoric, metoda era de acolo, metoda Macareno, mie în sută.

La Gherla a început procesul acesta cumplit al reeducării. Despre care vom vorbi. Va fi grosul acestei întâlniri. De la Gherla, m-a ajutat Dumnezeu și am scăpat de acolo viu și nepătat, ceea ce este cel mai important lucru pentru că vii au mai scăpat și alții, dar nepătați foarte puțini. Am plecat la mină, unde timp de trei ani de zile am scos plumb pentru patria socialistă.

SI: În ce an se întâmpla și la care mină?

Sorin Bottez: La mina Nistru, dar în ce an este greu de spus. Cred că în '52.

Si: Se terminase experimentul?

Sorin Bottez: Nu, era în plină desfășurare. Fac acum o paranteză ca să vă povestesc acest lucru. Una dintre torturile cele mai cumplite era lipsa somnului. Adică te țineau în niște poziții incredibile, atingând pământul cu vârful degetelor de la mâini sau ținând ambele brațe în sus șapte ore fără să le lași în jos. Nu știu dacă vă închipuiți cum poate fi într-una dintre aceste poziții cumplite. Ne mai puneau într-un picior și dacă vroiai să pui și celălalt picior te pocneau cu bâtele. La un moment dat în mintea mea era Vinerea Mare. '52 să fi fost sau '53, nu îmi mai aduc aminte exact. În mintea mea a început să pulseze un vers, sau un extras dintr-o carte pe care o citisem cândva, care suna așa: nu există înviere fără Vinerea Mare și așa facea în mintea mea. Este greu de crezut, dar este adevărul. Aceasta se întâmpla chiar în Vinerea Mare și știam că este Vinerea Mare pentru că făcuseră tot felul de ticăloșii legate de ideea, de noțiunea de Vinerea Mare. Bătăi și lucruri cumplite pe care nici nu le voi povesti pentru că mi-e groază numai să le rostesc. În timp ce aveam această obsesie, nu pot pune ca era auditivă, dar era ca și cum aș fi auzit o voce, începusem și eu ca Ioana d'Arc să aud voci. S-a deschis o ușă și a intrat un gardian care a citit o listă de trei sau patru nume. Ne-a scos din celulă și ne-a dus, ne-a dat bagajele, ne-a ținut o zi sau două în carantină și de înviere am fost scăpați. Am fost la mină. Ce a intervenit, ce s-a întâmplat nu știu, dar în felul acesta am scăpat cu viață. Dar prin ce am trecut lunile acelea cumplite, nu vă mai spun.

Am fost minier. Brațul tare, l-am încordat pentru a da patriei socialiste plumbul de care avea nevoie ca să facă creioane și poate și gloanțe. După plecarea de la mină, care a fost și ea cu cântec pentru că am făcut atunci o grevă. Eevadaseră trei deținuți de la mină. În același timp, printr-o coincidență incredibilă, dar care a fost realmente coincidență, au evadat și de la mina de la Baia Sprie trei sau doi. A urmat o perioadă de bătăi cumplite, înfometare, combinate cu mersul în mină. Atunci noi am hotărât și am făcut întâi două sau trei zile greva foamei intrând în mină și când n-am mai putut am făcut și greva muncii. Adică a fost prima grevă de muncă din istoria comunismului românesc. După aceea au mai urmat și altele, după gloriosul nostru exemplu. Dar noi am fost primii. Probabil că în ciuda vârstei mele și a lipsei mele de experiențe de viață, totuși mă făcusem oarecum cunoscut și apreciat și de către colegii de detenție, dar și de către autorități pentru că în momentul în care a avut loc această grevă, au luat 10 inși, țapi ispășitori, considerați capii grevei, eu nu fusesem nici un fel de cap, fusesem un grevist ca toți ceilalți pentru că făcuserăm tot ce au făcut ceilalți, dar ne-au considerat capi și ne-au dus și ne-au izolat întâi un număr de zile. După care ne-au trimis la Aiud. În felul acesta am terminat cariera de miner.

A urmat Aiudul, prima oară, că am fost de trei-patru ori la Aiud. După aceea alte multe închisori. Nici nu știu dacă mi le mai amintesc. Botoșani, Galați, care a fost cumplită, cu regim

de exterminare în adevăratul sens al cuvântului. Acolo au murit foarte mulți dintre ai noștri ca și în Botoșani. De câteva ori Jilava. Asta a fost.

SI: și când v-ați eliberat?

Sorin Bottez: M-am eliberat dintr-o colonie de muncă din Deltă unde am fost în ultimii doi ani de detenție. V-am spus că începuseră, fără ca noi să știm, eliberările pe categorii politice și probabil că am fost pe listă împreună cu alți liberali. Și momentul eliberării are o poveste. Fusese semnat decretul de grațiere de o lună și nu puteau să mă găsească. Nimeni nu-și poate închipui harababura comunistă. Incapacitatea de a așeza lucrurile în cutiuțe. Incapacitate totală. Și asta era un lucru care se întâmpla zilnic. Se deschidea ușa în celulă și spunea: Băi bandiților, știți unde este Diaconescu Ion? Unul dintre „bandiți” spunea: Căutați-l la camera 20. Sau este la Jilava sau în altă parte. Erau incapabili să știe unde sunt, în ce cameră și așa mai departe. Astfel, nu mă găseau. Trebuia să fiu eliberat fusese semnat decretul, după aceea cineva mi-a arătat decretul. Erau vreo șapte, opt deținuți de drept comun și vreo patru, cinci de-ai noștri să nu se vadă că este o eliberare politică. Pe rând ne-au dat drumul. Dar pe mine nu m-au găsit. Când m-au descoperit a venit un ofițer, spunea că este colonel, Dumnezeu știe pentru că mi-a dat un nume care evident era fictiv. Nimeni nu credea în numele pe care ni le dădeau ei. Acesta a venit să mă ia de acolo, să mă elibereze, fericiți că m-au găsit. Încurcam scriptele. Nu a putut să mă ia el și a spus că dacă nu se întâmpla așa mă lua direct cu avionul și mă ducea la București. Dar se îmbolnăvise grav copilul unui ofițer din administrația închisorii și au ales să îl transporte pe acesta. Mie mi-au dat drumul, noaptea, la ora zero. M-au scos la acea ora pe ușă în mijlocul Deltei, la Periprava. Periprava este un sat, detenția era la șapte, opt kilometri de satul cu pricina. Norocul a fost că m-am întâlnit cu un deținut de drept comun care făcea parte dintre deținuții care făceau munci în afara coloniei, construcții și altele. Acesta ne-a dus, pentru că eram doi în situația aceasta, la ponton de unde am luat vapozașul și am plecat la Tulcea. La Tulcea m-am dus întâi la o frizerie unde m-am bărbierit și m-am tuns pentru că eram tuns de mașină ca toți deținuții, dar frizerul a reușit să mă aranjeze la spate. Frizerul nu a făcut nici un gest de mirare pentru că era obișnuit, în jur fiind numai colonii de tipul celei din care venim. Apoi la o librărie de unde am cumpărat un stilou. După aceea am cumpărat biletul de avion spre București și a fost primul meu zbor din viață și ultimul leu l-am dat pe biletul de avion.

SI: Era cursă Tulcea-București?

Sorin Bottez: Da, era cursă Tulcea-București. Mie zborul mi s-a părut ceva minunat, nemaipomenit. Vă închipuiți, după 15 ani. Eram îmbrăcat în niște haine luate de la magazie, din bagajul nostru care ne urmărise 15 ani și care erau mucegăite și vai de capul lor. Când am ajuns acolo mi-am pus întrebarea cum să ajung eu acasă de la Băneasa pentru că nu aveam habar. M-a luat un Taxi și i-am spus șoferului: Domnule, (s-a uitat mirat când am spus domnule, a vazut cum sunt și și-a dat seama) nu am nici un ban, dar familia mea trăiește pe Strada Vasile Conta. Duceți-mă acolo, așteptați câteva minute, las bagajul în mașină drept garanție și vă aduc banii. Așa am făcut, am urcat, am găsit un văr de-al meu care locuia la etajul 1. Mi-a dat niște bani și am plătit taxiul și am revenit în viața normală. Așa era având în vedere prin ce trecusem, deși numai normal nu a fost ce a fost în comunism.

SI: Cum a fost integrarea în așa-zisa viață normală?

Sorin Bottez: Culmea este că mama mea primise o înștiințare oficială, care era o adresă de la Parlament sau de la Ministerul de Interne, prin care se anunța că am fost grațiat și că voi fi eliberat. Vă închipuiți ce fericire a fost pe familia mea când au primit aceasta scrisoare prin poștă. Pe mine mă căutau între timp prin pușcării și nu mă găseau. Începuseră să se înspăimânte, că s-a întâmplat ceva, că nu am sosit acasă. În cele din urmă, a fost o fericire mare când m-au văzut în sfârșit acasă.

De-a lungul a două-trei săptămâni m-am integrat totalmente. La început am declarat că eu nu vreau să-mi continui studiile. Că nu îmi trebuie diplomele lor, că am să mă duc să muncesc, să descarc vagoane în Gara de Nord. Nu îmi iau nici o slujbă, o să muncesc ca zilier. Toți erau îngroziți. Am avut un unchi, soțul surorii mamei mele, un om cu totul excepțional. Făcuse și el puțină pușcărie ca mai toți din familia mea, și tatăl meu și unchiul mei și cumnatul meu au fost închiși. Acesta m-a luat în parc la Herăstrău și timp de trei ore mi-a spus: tu nu-ți dai seama că nu gândești normal, că ești bolnav la creier, nu-ți dai seama că te-au îndobitocit ăștia? Nu se poate, trebuie să-ți continui studiile, să-ți iei o slujbă. M-a convins și m-am apucat să dau la fără frecvență clasa ultimă, care acum era a douăsprezecea nu mai era a opta, se schimbase calimera. Am dat diferența, am dat bacalaureatul, m-am înscris la Facultatea de Engleză. Întâi am vrut să mă înscriu, pentru că visul meu dintotdeauna fusese teatrul, la Facultatea de Teatru. Un prieten de familie, un mare actor dramatic, Nicu Dumitriu, m-a luat după un spectacol, mă duceam în fiecare seară la teatru, și mi-a spus: Sorine, într-o mie de ani nu o să poți să intri la Istitutul de Teatru; sau cum se chema pe vremea ceea; nu o să-ți dea voie pentru că este o instituție politică. Orientează-te în altă parte. M-a convins, atât unchiul meu cât și Nicu Dumitriu și m-am înscris la Facultatea de Engleză, secundar Română. Am făcut facultatea și după cinci ani am absolvit-o, șef de promoție absolut, pe țară cu media generală 10. 44 de examene cu 44 de 10. Mi-aduc aminte că în momentul în care am devenit ministru, domul Victor Ciorbea, care era în aceeași situație și el fusese șef de promoție pe țară și tot așa cu media 10 generală la toate examenele. Fiecare examen în parte luat cu zece. Revenind, când mi-a văzut diploma pe care trebuia să o duci acolo, a zâmbit și mi-a spus că suntem confrăți. Mă bucură că mi-am amintit de acest lucru.

Am devenit student. Am intrat al doilea, prima intrase o fetiță Diaconu Monica și am spus lasă că o să-i vin eu de hac. Am să ajung eu pe primul loc. Și am ajuns primul și am luat-o și de nevastă sau, mă rog, m-a luat ea pe mine, nu știu cum. Am terminat cum bine v-am spus șef de promoție pe țară drept pentru care am avut opțiune pentru două licee din București, să-mi aleg să fiu profesor la unul din acestea doua. Atâtea erau în București, unul în Crângași și altul în Ferentari. Orice s-ar spune am fost prietenul rromilor și chiar am fost. Mi-au fost foarte dragi puștii aceia.

Timp de douăzeci de ani am fost profesor. Apoi a vrut Dumnezeu să vină Revoluția, să fac parte din revoluție să fiu unul dintre cei trei care au reînființat Partidul Liberal. Mai mult decât atât, declarația de reînființare este semnată numai de mine în nume propriu, pe care am înmănat-o tuturor, sau mai bine spus, principalelor ambasade din București. Așa a început o altă viață cu totul diferită care m-a dus întâi în Parlament, după aceea am fost ambasador și după aceea ministru. Interesant este că în tradiția liberală oricine a fost ministru, oricui a fost ministru i se spune în continuare, toată viață, domnle Ministru, aceasta este tradiție liberală. Mie mi se pune

domnule Ambasador. Probabil am fost mai interesant ca ambasador decât ca ministru, nu știu care este explicația, dar eu sunt domnul Ambasador Botez.

SI: Unde ați fost ambasador?

Sorin Bottez: În Africa de Sud. O minune de țară, o frumusețe. M-am întâlnit acum de curând cu domnul de Klerk care era președintele Africii de Sud când am fost acreditat ambasador acolo. Ne-am întâlnit la Taipei, la o conferință politică a foștilor șefi de stat care au introdus sau au reintrodus în țările respective democrația. Am fost acolo împreună cu domnul președinte Constantinescu care îndeplinea această funcție de a fi reintrodus democrația în România. L-am întâlnit pe de Klerk și a fost foarte emoționant și plăcut momentul reîntâlnirii.

SI: Ce vârstă aveți în anul întâi ca student la Facultate?

Sorin Bottez : Era în '64 și asta înseamna că aveam 34 de ani și am terminat-o la 39. Nu vă spun ce bine era în această poziție și cum roiau fetele. Edmond Danes, Conte de Monte Cristo, numai așa mi se spunea. Ajunsesem la ultimul examen care era la o materie cumplit de grea și de aridă și de stupidă, „Istoria Limbii Engleze”. Trebuia să știi în fiecare frântură de secol cum se pronunța diftongul nu știu cum și tot felul de stupidenii de acestea pe care trebuia să le știi pe dinafară, ca și când ar fi avut vreo importanță pentru cei care nu se făceau așa ceva. Așa era atunci. Profesoara, tovarășa Iarovici, care a primit dispoziție să nu-mi dea zece ci nouă, ca să nu fie caz unic în istoria Facultății de Engleză. Nu se mai pomenise așa ceva, să nu fie nici un nouă. Examenul era public, mai erau încă patru în sală. Erau, așadar, martori. Pe mine mă avertizase un profesor, ștefan Stoenescu, care este actualmente în Statele Unite și cu care am rămas prieten. Mi-a spus să bag de seamă că o să încerce să-ți facă greutateți pentru trecutul tău. Am învățat foarte bine. Timp de o oră și jumătate, în condițiile în care o examinare era între 10-15 minute, m-a plimbat prin toată materia încercând să găsească ceva pe care să nu știu, dar le-am știut pe toate și mi-a dat 10. Când am ieșit din sală, pe culoarul respectiv, era masat tot anul, optzeci și ceva de tineri, fete și băieți, în special fete, care aflaseră și erau toți acolo. Când am ieșit au fost aplauze și așa am terminat facultatea. Nu a avut ce să-mi facă. Poate că dacă nu eram avertizat nu aș fi dat atâta atenție acelu examen, mai ales că aveam totala convingere că nu o să-mi folosească la nimic niciodată, cum nu mi-a folosit. Așa a fost să fie. În felul acesta am ajuns și în Africa de Sud și prin multe alte locuri.

Acum să vă spun cum a fost în perioada trăită înainte de 89. A fost ceva de groază. Cea mai mare rușine și poate cea mai sublimă pagină din istoria neamului nostru. Cea mai cumplită pentru că asemenea bestialitate, născută categoric din creiere sovietice, nu s-a mai întâlnit niciodată. Vlad țepeș trăgea în țepă, cum spunea Arghezi, pentru a întâlni șezutul omușorului, dar se termina în jumătate de oră toată treaba. În jumătate de oră murea. Inchiziția a ars pe rug. Dura cinci minute sau șapte, de când te cuprindeau flăcările și până când mureai. Groaznic, dar totuși rapid. Pe când la noi era vorba despre un chin prelungit științific. Dacă întreabă cineva care este deosebirea între ce s-a întâmplat la Pitești și ce s-a întâmplat la Gherla, ce s-a întâmplat din ordinele lui Țurcanu și ce s-a întâmplat din ordinele lui Țanu Popa, cred că diferența este că odată veniți la Gherla, ticăloșii, netrebnicii, asasinii aveau o experiență și dispoziția era să nu mai fie mulți morți. La Pitești în primele zile au fost multe victime, de ordinul zecilor.

SI: Treizeci.

Sorin Bottez: Nu știu câți exact, oricum foarte mulți. La Gherla nu te omorau, nu se dădeau celebrele lovituri la ficat, nu se dădeau lovituri în cap. Se urmărea numai depersonalizarea prin chin cumplit și continuu. Era ceva de neimaginat. Când începeau să te bată cu un bețișor de grosimea unui creion și nu foarte lung în cap, nu foarte tare, dar timp de cinci ore. Devenea o durere, o stare mai degrabă, de totală disperare. Era un chin infernal. Nu pare a fi așa și mă întreb cine a inventat așa ceva. Imi aduc aminte că mă băteau la palmă și țâșnea un fel de plasmă alb-gălbuie pe dosul palmei. Care era explicația nu știu, dar același lucru se întâmpla și la picioare, la tălpi. Erau așa buni specialiști încât știau, de exemplu, că doare mult mai mult și suferința este mult mai puternică în momentul în care te băteau încălțat decât la tălpile goale. Probabil că bocancul acela, după mai multe lovituri, răspândea durerea în întregul picior. Era infernal și ne rugam în mintea noastră să fim bătuți la piciorul gol pentru că era mult mai ușor.

SI: Puteți să descrieți mai în detaliu în ce poziție era bătaia aceasta?

Sorin Bottez: Era în poziția clasică. Te faceau barcă. Adică erai legat în așa fel încât te întorceau cu tălpile în sus și cu capul în jos. „Barca” o numeam noi. Nu semăna a barcă, dar asta era sistemul prin care tălpile erau expuse cu eleganță bătelor.

SI: Cu ce se administra bătaia la tălpi?

Sorin Bottez: Cu un baston de lemn și gros cât două-trei degete. Nu foarte gros, dar rigid. Nu avea deloc calitatea de vargă. Loviturile erau infernale. Bătăile la unghii erau ceva de neimaginat.

SI: Descrieți mai în detaliu.

Sorin Bottez: Degetele erau laolaltă, legate și te bateau peste ele lovind unghiile și buricele degetelor. Era absolut groaznic. Interesant este că din toate bătăile pe care le-am suferit, pe corpul meu nu a rămas decât o singură urmă care nu este din reeducare. Am o vânătăie mare pe coapsă de la bocancul unui gardian. Toată reeducarea nu a lăsat urme vizibile. Probabil că a fost aplicată cu mai puțină știință acea lovitură. În rest ei erau foarte mari experți când am ajuns eu la Gherla. Foarte mari experți în materie de a te chinui. Statul în poziții imposibile, nedormitul era ceva infernal. Leșinai, aruncau apă pe tine. În camera în care am fost eu la reeducare, erau câte două pe fiecare etaj, mari, nu știu dacă în toate se făcea reeducare, dar aceasta era topografia închisorii, aveau pe jos ceva spongios și când leșinai și aruncau apă pe tine fierbea. Materialul era de pe vremea Mariei Tereza, deși era fals pentru că Maria Tereza nu a construit închisorile din Transilvania, care au fost făcute de Franz Joseph, dar așa era tradiția. Erau construite în timpul lui Franz Joseph, dar foarte bine gândite închisorile. Așadar, leșinai, aruncau apă pe tine, îți reveneau și veneau alte bătăi. Mai erau și bătăile groaznice la testicule.

SI: Acestea cu ce se aplicau?

Sorin Bottez: Cu un bețișor tot rigid, dar mai puțin gros decât cel cu care te băteau la unghii.

SI: Bătaia la testicule cât timp dura?

Sorin Bottez: 20 de minute, poate 25, dar cine se uita la ceas în timpul acela. Părea un secol. Au fost și torturi de care nu am auzit. De exemplu știu că la închisorile din Banat, securiștii puneau la subsoara celor anchetați în „mod legal”, ouă fierte, scoase când fierbeau. Vă închipuiți ce înseamnă să-ți faci așa ceva. Practica aceasta nu am văzut-o la Gherla, dar mi-au

povestit oameni. Cei care făceau treaba aceasta erau români. Frați de-ai noștri care puneau ouă sau cartofi copti, că erau mai ieftini decât ouăle. Scoși din spuză și puși sub braț.

- Videocasetă 2 -

SI: Aș vrea să vă rog să-mi spuneți care au fost lucrurile care v-au oripilat cel mai mult, pe dumneavoastră personal, din chinurile la care ați fost supus și din ceea ce ați văzut.

Sorin Bottez: Din ce am văzut, cea mai mare porcărie a fost scena aceea în care se batjocorea slujba și Sfânta Treime.

SI: Puteți să povestiți chiar dacă fără detalii, dar ca idee ca să înțeleagă spectatorii?

Sorin Bottez: Îl puneam pe acest preot, care era preot de felul lui și acum trebuia să slujească, pe o tinetă plină cu murdărie. Tineta era un hârdău în care își făceau oamenii nevoile, plină de murdărie, el în chip de Isus Cristos și într-o parte un alt deținut tot bătut și chinuit care trebuia să fie Fecioara Maria. Și încă unul care trebuia să fie Sfântul Iosif și puși să povestească tot felul de ticăloșii, tot felul de porcării în legătură cu imaculata concepție. Mișelii de felul acesta. Asta este ceea ce mi-a rămas ca fiind culmea sacrilegiului. În ceea ce mă privește pe mine e foarte greu de spus ce m-a durut mai tare. Bănuiesc că tocmai această lipsă de somn a fost cea mai groaznică, faptul că nu te lăsau să dormi. Pentru că la un moment dat nu mai știai nici cine ești. Mai era o treabă la care mulți au cedat. Pe mine m-a ajutat Dumnezeu să nu cedez. Te puneau să povestești porcării în legătură cu părinții tăi, cu mama și tatăl tău și să spui tot, mai bine spus să inventezi, pentru că este evident. Erau niște orori ce auzai acolo. Făcea dragoste mama deținutului cutare cu un taur sau cu un berbec. Prostii, dar care trebuiau să fie inventate pentru că altminteri o pățeai. Pe mine m-a ferit Dumnezeu să nu cad în așa ceva, să nu îmi rostească gura așa ceva. Câtă bătaie am mâncat pentru treaba asta nu vă mai spun. Toate au trecut.

SI: Puteți să mai povestiți ce alte lucruri spuse de colegii de detenție în aceste demascări fanteziste și oribile.

Sorin Bottez: Tot felul de mișelii de tipul ăsta pentru că oamenii încercau, dar și o parte și cealaltă își dădea seama că nimeni nu credea în chestiile astea. Ele erau făcute cu singurul scop de a-l depersonaliza pe cel care era obiectul chinurilor. Pentru că vroiau să-l facă să îi fie greață de sine însuși, încercau să le creeze un complex de vinovăție. Oamenii trebuiau să inventeze, fiind convinși că ticăloșii nu-i iertau, știu și eu ce perversități infernale inventate, sexuale sau de altă natură. Mai spuneau cum au vrut să-l ucidă pe Gheorghiu Dej sau pe Stalin. Cum oare putea un elev din București să-și dorească să-l ucidă pe Stalin. Dar trebuiau să inventeze și să spună. Nu mai țin minte amănunte. Pentru că nu eram nici eu nici ceilalți normali în momentul ăla. Nu gândeai normal. Nu puteai să faci foarte bine să fii și obiect și subiect al chinurilor și al analizei chinurilor tale. Foarte greu de înțeles, dar era imposibil. Necesita o dedublare pe care nimeni nu o putea face ca să urmărești și ce se întâmplă cu tine însuși în situația asta. Vă spun, sunt lucruri de neînțeles. Cum a fost acel episod cu nu există înviere fără Vinerea Mare. Parcă aud și acum vocea aceea. Era ceva născut din mintea mea și din experiența mea de copil care se ducea la

Biserică sau nu se ducea. Îmi pare foarte rău că nu am talentul de a reține în amănunt ceea ce se întâmpla. Starea noastră era de teroare cumplită. Așteptai momentul în care în mod obligatoriu cei care aveau voie să doarmă noaptea respectivă trebuiau să se culce. Totuși la câteva zile odată îți dădea voie să dormi. Nu se putea altfel. Nu-și mai puteau atinge scopul. Și așteptai momentul. Speranța asta, că te vor lăsa să dormi în noaptea aceea și groaza că era un tren care trecea pe la 5 dimineața, deci cu o oră înainte de a se da deșteptarea și în fiecare din acele puține dimineți în care ne lăsau să dormim eu îl auzeam când șuiera și îmi dădeam seama că începe o nouă zi și că începe o nouă teroare.

M-ați întrebat de un lucru care mi-a rămas în minte. La un moment dat, aceasta era în obiceiurile lor, noi eram îmbrăcați în hainele noastre pentru că la Târgșor nu aveam zeghe. Eram în hainele noastre, trimise și prin pachet, pentru că acolo puteai primi pachet la 6 luni, chiar și cu haine. Era acolo un băiat, Potra Octavian. N-am să uit niciodată numele acestui băiat. Ce s-a întâmplat cu el nu știu, dacă a murit sau dacă a scăpat, dacă a devenit și el bătauș. Era îmbrăcat în haine de țaran. Eu eram îmbrăcat în haine de burghez, de mic burghez, de foarte mic burghez. Ne-au obligat să ne schimbăm hainele ca să văd eu cum este să fii băiat de la țară și să vadă el cum e să fii exploatatorul clasei muncitoare. Băiatul ăsta, Potra, și-a tăiat venele. Nu știu cum a reușit. L-au bandajat și momentul a trecut. Dar cămașa mea a rămas îmbibată cu sângele lui și cu această cămașă, pentru că ne-au dat hainele înapoi când am plecat la mină, plină de sângele lui Potra Octavian. Am păstrat-o ani de zile până când, în câteva rânduri au dispărut lucrurile de la magazie, nu am mai găsit nimic din hainele mele și am pierdut și cămașa îmbibată de sângele lui Potra Octavian. Și aceasta este un lucru mărunț față de ororile pe care le-am trăit, dar un lucru pe care nu pot să-l uit.

SI: Potra Octavian v-a povestit apoi?

Sorin Bottez: Din reeducare nu l-am mai văzut. El a rămas acolo și eu am plecat la mină. Ce s-a întâmplat cu el nu știu. Dacă mai trăiește se aude și află că i-am pierdut cămașa. Era cămașa mea, dar sângele i l-am pierdut. Doamne, Doamne!

SI: Vă rog povestiți cum era atunci când nu vă lăsa să dormiți. Ce metode foloseau ca să nu vă lase să dormiți?

Sorin Bottez: Trebuia să stai în picioare cu o mână în sus și într-un singur picior, sau aplecat în față ca să atingi podeaua cu degetele. Te puneau în poziții din acestea imposibile, ore în șir, zile întregi. Leșinai aruncau pe tine apă. Și în timpul ăsta, care mai trecea pe lângă tine dintre ticăloșii ăștia, Brașoveanu, Iosifescu, Stoian, bestia bestiilor, acesta a fost cel mai cumplit, îți mai și trăgeau câte una în falcă, ochi, unde nimereau.

Si: În timpul nopții exista cineva care te păzea?

Sorin Bottez: Sigur că da. Aveau poteră. De atunci și până acum nu mi-am mai adus aminte termenul ăsta, potera. Câteva ore stăteau pe rând de pază și numai să fi îndrăznit să ieși din poziție cu pricina.

SI: și dacă ieșai din poziție ce se întâmpla?

Sorin Bottez: Săreau cu picioarele pe tine. Dar nu aveai ce să faci. Au mai fost unii care au încercat. Îmi aduc aminte de unul care s-a năpustit cu capul în calorifer. Camera era mare, 12 m, deci camere mari, acestea de care vorbesc, camera în care se petreceau ororile acestea.

SI: Voia să se sinucidă?

Sorin Bottez: Da, dar bineînțeles că nu a reușit. S-a izbit, a căzut, a fost luat și l-au bătut de l-au înnebunit. El a crezut că poate scăpa prin sinucidere. Capul este mai tare decât voința omului. A fost o pagină de mare tristețe și pentru rasa umană, de mare rușine faptul că niște oameni au putut face asta altor oameni sau că niște români au putut face asta altor români. Marea majoritate a reeducatorilor erau legionari. Nu vreau să spun nici un cuvânt rău despre mișcarea legionară. Încep să înțeleg și cred că faptul că ei au căzut așa în masă se explica prin educația pe care au avut-o. Urmează-ți șeful la bine și la rău. Asta li s-a spus de mici, de la 13 ani, zi de zi. În momentul în care unul dintre șefi a căzut, cum a fost la grupul de la Suceava, când a căzut Bogdanovici, înainte a-l ucide Țurcanu, pentru că și Bogdanovici a plătit din plin crimele lui, când a căzut șeful toți și-au urmat șeful și la bine și la rău, potrivit învățaturii. Această doctrină care se bazează pe disciplină poate fi un termen pozitiv și poate fi un termen negativ. Acum îl folosesc în termen negativ. Această disciplină dusă la extrem depersonalizează și creează astfel de monstrozități. În momentul în care poți să nu mai judeci cu mintea ta și să adopți o altă minte și un alt sistem, o altă scară de valori, un alt sistem de criterii este bătălia cu viața pentru că nu mai ești tu. Ești cel care execută ce spune șeful și așa se explică faptul că imensa majoritate a celor din reeducare, călăii, erau legionari. Le-a spus șeful și ei au executat. Acesta este motivul pentru care nu am fost atras de nici una dintre credințele extremiste.

SI: De ce credeți că experimentul Pitești s-a aplicat doar în România și nu s-a aplicat nici în Uniunea Sovietică și nici în altă parte?

Sorin Bottez: Bănuiesc că acolo nu au existat rațiuni politice. Acolo obiectivul era diferit. Trebuia doar acea masă imensă de infractori juvenili, născută din revoluție, să fie reeducată. În timpul revoluției trebuia înfrântă și controlată. Nu existau atunci rațiuni de ordin politic. Nici măcar noțiunea de partid politic sau de orientare politică nu exista și mai ales la acea categorie de delicvenți juvenili. Nu știu de ce s-a întâmplat la noi. Cred că a fost un blestem.

SI: Nu s-a aplicat experimentul Pitești sau altceva similar nici în Polonia, nici în RDG, nici în Ungaria, nici în Bulgaria, nicăieri în lume. S-a aplicat ceva similar în China. Dar mult mai dulce.

Sorin Bottez: Mult mai dulce. Am văzut filmul Ultimul Împărat, și mi-am dat seama că filmul, făcut cu foarte multă știință, a urmărit foarte exact cum s-au petrecut lucrurile. Una dintre explicații poate să fie și ura cumplită pe care o aveau sovieticii, ca să nu zic rușii, împotriva neamului nostru, pentru că eram singura țară latină din acest cerc. Pentru că eram singura țară care nu avea nici un fel de hotar comun cu lumea liberă. Nici posibilitatea de a avea informații, de a avea cărți. Faptul că noi în timpul comunismului am achiziționat nenumărate cărți, aduse bucată cu bucată de către prieteni care mai puteau să iasă sau de către părinții elevilor noștri, dar este un lucru rar. De unde Dumnezeu să fi găsit cărțile acestea? Nu toată lumea făcea așa ceva. Poate că a fost și datorită diferenței de temperament. Polonezii și ungurii sunt foarte mândri. La noi, mândria individuală și națională nu este una dintre primele calități. Avem altele multe și nu fac nici un fel de comparație. Nu mi-e deloc rușine cu faptul că sunt român. Deloc. Sunt convins de faptul că nimeni n-ar trebui să roșească. Sunt foarte mare adversar la tot ceea ce văd la televizor și la tot ceea ce citesc în presă unde se spun numai lucruri negative despre neamul românesc. Foarte rar când este semnalat un lucru pozitiv, în rest numai scandalurile și mizeriile și ticăloșiile sunt scoase în prim plan și toate actele de eleganță de toleranță, eleganță și umilință în

fața vieții și a creatorului sunt ignorate. În ciuda acestui lucru, noi avem foarte multe și foarte mari calități. Ne lipsește însă, această mândrie care poate că este, din punct de vedere teologic, un început de păcat, dar care le-a folosit și polonezilor și ungurilor.

SI: Apropo de închisorile naziste, ați avut colegi în închisoare care să fi fost la Auschwitz sau în alte lagăre?

Sorin Bottez: Nu am întâlnit decât un băiat, Efra Zinger, dar am uitat care era numele din acte căci Efra era numele evreiesc. L-am căutat când am fost în Israel prima oară, am fost de trei ori în Israel. Prima oară am fost oficial, eram în Guvern. Am luat legătura cu grupul acela de români care scot un ziar și întrețin interesul față de România și am aflat că tocmai murise acest coleg de închisoare. A fost singurul evreu pe care l-am întâlnit eu în închisoare.

SI: și care nu fusese în lagărele de concentrare.

Sorin Bottez: Nu fusese, dar spunea și probabil era adevărat că-i murise toată familia. Scăpase numai o verișoară. El nu fusese pentru că era prea mic sau poate pur și simplu a scăpat. Nu știu cum este posibil ca în România, atât de puțini oameni să știe că faptul că evreii din România nu au fost trimiși la Dachau și la Auschwitz datorită Reginei-mame Elena. Aproape nimeni nu știe. Ei au plantat acolo un copăcel, cum e la evrei, au primit-o cu onoruri. La noi este ignorat faptul că această femeie excepțională a reușit prin ascendentul moral și poate și intelectual pe care îl avea asupra mareșalului Antonescu să canalizeze, să orienteze către bine mintea umbrită de admirația față de Hitler a mareșalului, care a salvat lumea evreilor din România. Toate ororile acestea care s-au întâmplat cu evreii din Auschwitz, care sunt puse în cărucia României, s-a petrecut în partea cedată a Ardealului, sub regim horthyst, nu sub regimul administrației românești. Și aici au fost câteva mișelii. Trenul morții, ce s-a întâmplat la Odessa, masacrul de acolo. S-au întâmplat și este o rușine pentru nația noastră, dar statistic, comparativ este aproape nesemnificativ în raport cu ce s-a întâmplat în restul țărilor, Ungaria și de Polonia nu mai vorbim pentru că au fost ororile care au fost în Varșovia.

SI: Sub administrația germană. Mi-a povestit cineva că în închisoare la Gherla sau la Pitești a fost deținutul politic Fuks care fusese și la Auschwitz și care a spus că față de Auschwitz, Piteștiul este mult mai rău.

Sorin Bottez: Nu știu ce este mai rău, să te mănânce un tigru sau să te mănânce un lup. Foarte greu de spus că a fost mai rău sau mai puțin rău. A fost oribil și într-o parte și în alta. De necrezut că așa ceva se poate întâmpla la două mii de ani după Hristos. După două mii de ani de educație în spiritul blândeții și a bunătății și a iubirii față de aproapele tău, pe care să-l iubești ca pe tine însuși. Dar ce au făcut bestiile astea și într-o parte și în alta și la Auschwitz și la Gherla și la Pitești și la Dachau. O oroare, dar probabil că așa au fost toate perioadele istoriei. Probabil că noi spunem că a fost un secol cumplit. Dar cum o fi fost în perioadele cruciadelor sau în Evul Mediu în general?

SI: Dar din ce ați citit sau ați auzit dumneavoastră, credeți că există ceva mai oribil care să se fi întâmplat în istorie, mai oribil decât experimentul Pitești aplicat acolo și la Gherla?

Sorin Bottez: Totul trebuie gândit în raport cu mănunchiul de principii despre bine și despre rău. În momentul în care Ștefan cel Mare și Sfânt tăia toți prizonierii acest lucru era un lucru normal. Așa făceau toți în epocă. De aceea eu găsesc că mania aceasta de a moderniza

istoria, care se poate vedea în filme, în teatru, în operă, costume moderne, totul adus în epoca noastră. Asta nu este istorie ci o crimă împotriva culturii pentru că unele erau criteriile atunci și altele acum. Nu putem judeca cu mintea de atunci faptele de acum sau invers. Dacă Gingis Han le tăia mâna tuturor prizonierilor era perfect în acord cu mentalitatea epocii, cu ceea ce se petrecea și în China și în Turcia și în Franța. Dar ceea ce s-a întâmplat aici, la Pitești, la Gherla sau la Dachau este în totală contradicție cu mănunchiul de principii în legătură cu binele și răul. Acum oamenii nu mai cred că așa este normal să procedezi, pe când atunci așa credeau. În mintea lui Vlad țepeș probabil nu a existat nici un moment de îndoială asupra hotărârii lui de a-i trage pe dușmani în țepă. Astăzi nu mai poți face același lucru pentru că au trecut câteva sute de ani și pentru că orișice s-ar spune, lucrurile s-au îmbunătățit din punct de vedere etic, cel puțin teoretic. Mișeliile contemporane au dimensiuni mult mai cumplite decât cele din Evul Mediu, deși în esență sunt aceleași lucruri. Citind „Les Rois Maudits”, „Regii Blestemați”, am văzut câteva descrieri de execuții prin chinuri. Cum li se smulgeau mâinile din articulații, picioarele, având grijă să nu moară până când nu se îndeplinea întregul ritual. Așa părea normal. Nimănui nu-i trecea prin cap să facă altfel. Nici în China, Turcia, Franța sau Valahia. Dar azi este o mare contradicție între ceea ce s-a întâmplat și morala epocii. Aceasta este deosebirea între etică și morală. Morala se referă la mănunchiul de principii între bine și rău, îndeobște admis ca atare la un anumit moment, într-un anumit loc istoric. Ceea ce este moral astăzi, mâine nu mai este moral. Dar etic este permanent și universal. Etica nicomahică este aceeași cu etica hristică. Există niște principii care transcend timpul și spațiul și în raport cu el experimentul Pitești, îi spun și eu cum i se spune deși poate el a fost mai cumplit la Gherla decât la Pitești, mi se pare unul dintre cele mai cumplite momente din istoria neamului nostru. Neam blajin, un neam care nu a fost obișnuit nici cu crimele nici cu schingiuirile, nici cu răutățile mărunte, darămite cu cele majore. Dumnezeu să ne ierte că am îndrăznit să trăim într-o astfel de epocă. Dar am îndrăznit. Toți acei ticăloși nu erau cei care au căzut, care schingiuiți, bătuți sau cu creierele spălate, la rândul lor au săvârșit acte de mare mișelie. Nu încerc prin asta să scuz pe cineva. Adevărații vinovați sunt cei care au făcut aceste nemernicii fără să fi fost supuși chinurilor și torturilor. Cei care au făcut-o fie din perversitate mintală și instinct criminal înnăscut fie din lașitate și prostie, care de obicei merg împreună. Prostia poate să meargă împreună și cu cruzimea rafinată. Așa gândesc și nu știu dacă este bine pentru că niciodată nu am avut certitudinea că părerile mele sunt cele juste. Întotdeauna m-am întrebat dacă am dreptate. Probabil că am avut, cel puțin în acest domeniu.

SI: Alexandr Soljenițan nu v-a dat dreptate când a spus că experimentul Pitești este cea mai cumplită barbarie a vremurilor contemporane. V-aș ruga să comentați acest lucru.

Sorin Bottez: Nu știu dacă este cel mai cumplit lucru sau cea mai cumplită manifestare a barbariei în lume, dar este un moment de mare durere, de mare tristețe, de mare rușine pentru oricine crede în bine, adevăr și dreptate.

SI: V-aș ruga să povestiți despre scrisoarea pe care ați pimit-o de la Soljenițan .

Sorin Bottez: Nu au fost numai zile sumbre în viața mea, au fost și zile senine. Eram ministru pe vremea aceea, membru al Guvernului României, Guvernul Ciorbea și am primit o propunere, o scrisoare. Unele dintre lucrurile pe care le regret cel mai mult în viață și lucrul pe care mi-l reproșează soția mea, este că nu am fotocopiat această scrisoare. Ea este undeva în arhivele guvernului, categoric. A fost o scrisoare din partea lui Soljenițan prin care propunea

Guvernului României să se organizeze pe teritoriul țării noastre procesul comunismului. Nu a comuniștilor, nu de condamnare a vreunui individ, ci de condamnare a sistemului, a ideologiei comuniste. Tot mai des se face confuzia între doctrină și ideologie. Aud asta de la oameni de la care nu m-aș aștepta care spun de exemplu ideologia liberală. Este de fapt o doctrină, ideologia este sau comunistă sau nazistă sau altele. Adică extremistă.

SI: De ce credeți că Soljenițan v-a trimis această solicitare? Vă rog să spuneți și anul cu aproximație.

Sorin Bottez: 1997, cred. A fost o propunere făcută Guvernului României, dar trimisă mie care eram ministrul Informațiilor Publice. Propunera era de a se organiza procesul comunismului internațional pe teritoriul României. Motivația fiind că România, ținând seama de diferența de timp, una este 70 de ani ca în Uniunea Sovietică și alta 44 de ani cât a fost în România. Este o diferență foarte mare. Mai trebuie ținut seama și de teritoriu și de diferența de teritoriu între Uniunea Sovietică și România precum și diferența de populație. El susținea că dintre toate țările cea mai cumplit lovită de comunism a fost România. Erau acolo și date și tot felul de cifre. Nu s-a putut da curs acestei propuneri pentru că presupunea niște cheltuieli uriașe. Nu era vorba numai de organizarea procesului ci și de aducerea a zeci și sute de martori și avocați și de o parte și de alta, de întreținerea lor și efectuarea de cercetări. Un proces imens, cu o procedură imensă care costa enorm. În momentul acela noi numai asta nu aveam, banii pentru proces. Nu s-a dat curs acestei propuneri. Din păcate.

SI: Nu era normal ca finanțarea să fie internațională ca și comunismul?

Sorin Bottez: Nu era prevăzut așa. Probabil noi eram primii cărora li se propusese și sigur că se puteau găsi formule, dar nici nu a fost timp, nici nu au fost timpurile. Gândiți-vă cum ar fi fost să te fi dus cu această propunere în Parlamentul României. Răspunsul ar fi fost un NU categoric.

SI: Poate se putea la Consiliul Europei.

Sorin Bottez: La Consiliul Europei... știu și eu. Puteau oferi un vot consultativ.

SI: Care credeți că este locul experimentului Pitești, aplicat la Pitești, Gherla și așa mai departe într-un posibil proces internațional al comunismului?

Sorin Bottez: Presupunând că un astfel de proces este posibil, deși pe măsură ce trece timpul speranțele mele se irosesc, cred că ar fi unul dintre capetele de acuzare cele mai grele ale comunismului. Repet, nu pentru unicitatea în istorie a unui astfel de experiment, pentru că acte de cruzime au fost destule în istorie, dar pentru că în epoca respectivă și în lumina principiilor care conduc lumea astăzi, principiile ONU, internaționale, România fiind parte semnatară a tot felul de tratate pe această linie, un moment de mare durere pentru poporul nostru.

SI: De ce credeți că a lăsat Dumnezeu, că a îngăduit să se întâmple o asemenea oroare ca experimentul Pitești?

Sorin Bottez: Pentru că Dumnezeu sugerează, de exemplu prin faptul ca în Faust în „Prologul în Cer”, Dumnezeu este deasupra și a binelui și a răului, pentru că Dumnezeu a lăsat omului liberul arbitru. Deci de treaba asta nu este vinovat Dumnezeu, ci oamenii. Dumnezeu nu are nici o vină, a vrut ca noi să scăpăm, comunismul să se prăbușească, să putem avea această întrevvedere, să putem lăsa o amintire, sper că nu penibilă, generațiilor care vor urma. Asta a vrut Dumnezeu. Restul a făcut domnul cu cornițe, nu Dumnezeu.

SI: Credeți că se poate vorbi despre o tentativă de satanizare, de diabolizare a deținuților politici, prin experimentul Pitești?

Sorin Bottez: Nu cred. Așa ceva nu trecea prin mintea nimănui. Satanizarea și demonizarea sunt niște noțiuni care sunt totalmente lipsite de conținut. Satan există numai în mințile bolnave. În realitate nu există decât liberul arbitru. Fiecare este răspunzător pentru faptele lui. Faptul că l-am inventat pe domnul de dedesubt este o încercare de a pune în cârca lui toate neîmplinirile noastre. Dumnezeu să ferească neamul românesc ca vreodată să se mai apropie de vreun astfel de eveniment. Și pe cei tineri să-i ferească Dumnezeu să cadă în păcatul extremismului. Pentru că în momentul în care judeci numai cu o parte din creier, restul fiind umbrit de ură, ceea ce se întâmplă în extremismul de ambele nuanțe, nu mai poți să fii altceva decât creatorul unui sistem de tip Pitești, Gherla și așa mai departe. Este vorba de dezumanizare și înjosire a noțiunii de om. Asta a fost cel mai grozav în tot experimentul, în tot ce s-a întâmplat la Pitești și Gherla, faptul că a fost batjocorită ideea de om. A fost groaznic de batjocorită.

SI: S-a încercat înlocuirea omului cu sub-omul, anti-omul, animalul?

Sorin Bottez: Nu cred că s-a teoretizat această idee. Nu cred că a existat în mintea acelor ticăloși această problemă. Eu văd numai rezultatele. Văd că s-a ajuns acolo. Sigur că a fost o acțiune sub-umană, dacă prin umanitate înțelegem principiile umaniste. Dacă nu înțelegem aceasta nu știu în ce putem crede și în ce putem spera.

SI: Depersonalizarea, dezumanizarea în ce consta?

Sorin Bottez: În anihilarea voinței și a identității. Nimic nu este mai cumplit decât momentul în care renunți la tot ceea ce înseamnă eul tău și adopți un comportament care nu are nimic de-a face cu tot ce ai crezut până atunci și tot ce ți s-a spus până atunci. Cu excepții notabile ale educației extreme, școala, pretutindeni în lume, precum și bisericile, indiferent de care sunt ele, au încercat să-i facă pe oameni mai buni. Nu a reușit întotdeauna.

SI: S-a încercat înlocuirea eului cu un fel de anti-eu?

SB: S-a încercat crearea unor noțiuni abstracte și total neumanistice în care principiile umanistice nu mai aveau nici un fel de efect. Nu cred că a fost acest lucru teoretizat, că a fost gândit ca atare, că a fost conceput ca atare. Pur și simplu din rău în mai rău, din ticăloșie în ticăloșie s-a ajuns acolo. Greul a fost reprezentat de prima palmă pe care a tras-o un frate altui frate. După prima palmă drumul părea să se netezească și mergeai până la cele mai cumplite orori. Momentul în care ridici mâna împotriva a tot ceea ce reprezintă principiile umaniste nu ai altă cale decât aceea a ticăloșiei, a netrebniciei, a crimei, a barbariei.

SI: Credeți că se întâmplă un fel de dedublare în om?

Sorin Bottez: Sigur se întâmplă o dedublare. Pe de o parte există, nu se poate să nu existe, un nucleu pozitiv, pe de altă parte este încercarea de anihilare a acestui nucleu pozitiv din tine. O să vă dau un argument aici. La ani de zile după ce s-a terminat, eram în colonia de muncă de la Periprava și construiam o moară. Eram fierar betonist. Eu am o mulțime de profesii și sunt și calificat în câteva, în zidar, fierar, fierar betonist și altele. Acolo, la locul de muncă, într-o dimineață, unde lucram noi într-o parte și în alta lăgăriștii, care erau legionari care fie nu erau condamnați fie le expirase pedeapsa, am găsit un mănunchi de țigări cu un bilețel. Aceste țigări îmi fuseseră lăsate acolo, prin intermediul altora care lucrau ca și mine la moara aceasta, de către Romică Iosipescu, unul dintre marii ticăloși care nu fusese judecat, pentru că nu ajunsese până

acolo, fusese eliberat și din nou arestat. În bilet îmi spunea, domnule Botez te rog să mă ierți. Era biletul alături de 20-30 de țigări. Nu cred că a fost nesincer și nici că l-a împins cineva din urmă să facă treaba asta, decât conștiința sau rudimentul de conștiință, că ceva rămăsese, rămășițele conștiinței lui. Ce s-o fi întâmplat și cu toți aceștia? Cum s-o simți acum, dacă mai trăiește vreunul?

SI: Practic ce se rupe într-un om când poate să devină din victimă călău?

Sorin Bottez: Nu știu, dar se întâmplă ceva. Dacă aș ști aș fi fost călău.

SI: Poate ați sesizat ceva.

Sorin Bottez: Nu. Nici nu puteai să sesizezi pentru că gândul numai la asta nu-ți stătea, la psihanaliză în momentele acelea. Dar nici acum retrospectiv nu pot găsi nici un fel de explicație a acestui mecanism, cel mai greu de definit dintre toate: trecerea de la normal la anormal, de la ființă înzestrată cu simț etic, la bestie dezlănțuită. Ce anume declanșează, care este catalizatorul acestui proces, este foarte greu de înțeles și am încetat de mult să mai investighez această lume pentru că mi se pare totalmente de neînțeles. Sunt convins că și psihologii dacă s-ar ocupa de acest subiect ar ajunge la cine știe ce concluzie abracadabrantă care probabil nu ar avea nici o legătură cu realitatea. Cum îi spune Hamlet lui Horațiu: pe pământ și în ceruri există mult mai multe lucruri decât poate biata ta filosofie să înțeleagă. Biata mea filosofie nu poate să înțeleagă care a fost acest mecanism, cum a fost posibil așa ceva, de ce au căzut cu atâta ușurință studenții, adică cei care în mod normal ar trebui să fie purtătorii entuziasmului este epocal. Vârsta entuziasmului, a generozității, nu bătrânii sunt susceptibili de a fi generoși și altruști, ci tinerii. Cum a fost posibil ca acest lucru să se întâmple acolo. De ce nu s-a întâmplat la celelalte etaje ale Gherlei? De ce la etajul trei unde erau studenții? Studenții care studiau pe vremea aceea, calitatea de student era compatibilă cu aceea de intelectual incipient, deci care știe lucruri, care înțelege lucruri, care analizează lucruri. Cum a fost posibil? Cum a fost posibil ca oameni care nu aveau nici patru clase primare să stea drepti în fața istoriei, iar ei să se frângă?

SI: Este intelectualul supus sau are el un handicap?

Sorin Bottez: Cred că da. Prin faptul că se crede mai deștept și că poate pe toți să-i scape din situații dificile și că au abilități, probabil că asta este. Probabil că și-au închipuit că așa nu se va merge mai departe. Nu au putut să generalizeze faptul că prima palmă duce la alta, și că prima crimă duce la altul. N-au fost în stare. Dumnezeu să-i ierte dacă poate. Mă refer la cei care au fost călăi fără să fi fost zdrobiți. Nici pentru ceilalți nu am nici o considerație. Totuși cunosc câteva cazuri de oameni care după ce au ieșit de acolo s-au purtat ca niște oameni adevărați, regretând ce au făcut, dar nici nu am avut contact, decât cu foarte puțini m-am întâlnit dintre foștii torționari.

SI: Dumneavoastră personal ați fost obligat să loviți sau să procedați împotriva celorlalți colegi?

Sorin Bottez: Sigur că da. Era condiție și călcat în picioare pentru că nu am făcut-o și nu am făcut-o niciodată, nici un gest măcar. M-a ajutat Dumnezeu, motiv pentru care îi mulțumesc continuu. M-a ajutat Dumnezeu să ies de acolo fără să fi făcut vreo cesiune. Erau două etape, demascarea cu exteriorul și demascarea cu interiorul. Eu am dat una sau două hârtii de demascare cu exteriorul în care i-am turnat pe cei doi turnători ai mei și am inventat alte persoane, sperând într-un miracol. Miracolul s-a petrecut, adică s-a terminat cu reeducarea. Mai

devreme sau mai târziu hârtiile acelea plecau mai departe. Bineînțeles că nu am spus esențialul. De tot acest experiment sunt de vină autoritățile comuniste. Este de vină Teohari Georgescu și alții ca el. Ei sunt criminalii, ticăloșii. Am vorbit despre unelte și despre murdăriile alea care au executat ordine. Dar toată povestea a izvorât din creierul lui Nicolscki, din creierul lui Sepeanu, din creierul lui Dulgheru sau cum îl chema. Ăștia sunt marii vinovații. Nici ceilalți nu sunt demni de aplaudat. Dar ăștia sunt vinovați. Au calculat la rece și au inventat și au instrumentat toată această mișelie cumplită.

SI: Credeți că și Gheorghiu Dej?

Sorin Bottez: și Gheorghiu Dej. Bestia cea mare. Tot mai aud pe câte unii că Ceaușescu a fost criminal și nemernic. Eu nu zic că nu a fost așa. Dar nu s-a comparat cu celălalt. Acela a fost diavolul în piele umană și în zâmbet lat. Doamne ce epocă am trăit, ce epocă!

SI: Credeți că și Stalin avea cunoștință de experimentul Pitești?

Sorin Bottez: Nu despre experimentul Pitești, ci despre experimentul Macarenco. Pitești a fost o codiță a experimentului Macarenco. Mergând pe linia vinilor, vina maximă este a lui Stalin, a lui Lenin, Marx, Engels și alții. Ăștia sunt marii criminali.

Să vă povestesc ceva. În anii de după am fost la Haga.

- Videocaseta 3 -

Sorin Bottez: Să vă povestesc ceva. În anii de după am fost la Haga. Eram acolo împreună cu doamna Blandiana, fiecare trimis de altcineva. Eu eram pe linia partidului și dânsa pe linia organizației. La o conferință sau congres.

SI: În ce an?

Sorin Bottez: '91, '92, nu știu exact. Auzisem eu de celebrul cartier fierbinte, celebrul cartier roșu din Haga. Îl vizitasem pe cel de la Amsterdam la sfatul înțelept al domnului Adrian Năstase care era ministru de Externe și care mi-a spus: domnule Botez, dacă mergeți la Amsterdam trei lucruri să nu vă scape, muzeul Rembrandt, o plimbare pe canal și cartierul cu pricina. L-am ascultat pentru că aveam tot respectul pentru Adrian Năstase. Și m-am dus. La Haga mi se trezise interesul pentru că văzusem deja la Amsterdam. La Haga, în cartierul respectiv, sunt două străzi paralele întretăiate exact în cruci de alte două străzi. Sunt clădiri cu parter și etaj unde sunt vitrine unde tinerele și mai puțin tinere oferitoare de plăceri mai mult sau mai puțin despuiate. Două străzi cu două străzi. La mijloc un pătrat sau cerc. La mijlocul acestui cerc, deci chiar în centrul cartierului rău famat, se găsește un imens glob de pexiglas, cred, făcută această operă de arta de doi artiști sovietici fugiți din Uniunea Sovietică. În acest moscou de plastic se găsește o statuie a lui Stalin cu un rânjet groaznic de monstru, ținând în mână un felinar roșu și dedesubt este scris, pe o placă, Putana Maxima. Adică curva maximă.

SI: În italiană?

Sorin Bottez: Nu, în latină. Am fost așa de fericit că am fost în Cartierul Roșu din Haga și după aceea nu am mai fost decât la Bruxeless să văd cartierul roșu.

SI: Cartierul Roșu era roșu în două sensuri, având în vedere ideologia roșie.

Sorin Bottez: Da. Cele de acolo acceptau orice ideologie. Bani să fie. Bineînțeles că aceasta este extra.

SI: Aș vrea acum să porniți și de la liturghia neagră pe care ați văzut-o și ați povestit. Aș vrea să vă întreb de ce credeți că cei care au inventat și au aplicat experimentul Pitești au dat o atenție atât de specială batjocoririi credinței în Dumnezeu?

Sorin Bottez: Este foarte limpede pentru că în închisoare, oamenii se întorceau mai mult decât oricând și decât oriunde către Dumnezeu. Am văzut nenumărate cazuri de convertire spontană. Nenumărate. Adică oameni care nu au crezut înainte, dar care intrau în închisoare și începeau să creadă. Poate era speranță sau reflecție sau înțelegerea cuvintelor ecleziastului. Deșertăciunea deșertăciune și totul este deșertăciune în afara permanenței Divine. Cert este că era punct central în doctrina ticăloșiei, batjocorirea credinței în Dumnezeu. Te puneau să înjuri, să spui că nu există Dumnezeu, că nu există nimic din toate astea și să povestești tot felul de mișelii. Personal am această mulțumire și cred că de aceea mi-a dat Dumnezeu viața plină de bucurii pe care am avut-o după pușcărie, că m-a ferit Dumnezeu să comit vreo blasfemie vreodată și să intru într-un astfel de joc oribil. Era înfiorător. Și nu numai asta. Am fost bătut mult, i-am spus și majestății sale câtă bătaie am îndurat, că nu l-am înjurat pe sire. Nu am spus niciodată vreun cuvânt împotriva lui sau împotriva marilor mele modele care erau Brătianu, cei doi, tată și fiu. Oricât m-au bătut, oricât m-au schingiuit.

SI: De unde v-a venit forța aceasta? Numai de la Dumnezeu?

SB: Nu spun că este de origine divină. Nu vreau să spun lucruri din acestea. Așa a fost să fie. Este foarte greu să înțelegi cum era posibil să ai o picătură de autocontrol în bătaie, și totuși am avut-o. Am spus: asta nu poartă face orice s-ar întâmpla. Pot să mănânc bătaie sau să fiu schingiuit. Nu că îmi face plăcere, dar pot să fac asta. Dar să fac eu un rău, nu. Eram foarte împăcat cu ideea morții. Mie niciodată nu mi-a fost frică de moarte. Nici acum, când am enorm de pierdut, cei doi copii și soția pe care îi iubesc enorm. Acum am enorm de pierdut. Pe când, atunci nu aveam nimic de pierdut. Decât lanțurile. Erau singurul lucru pe care-l aveam de pierdut. Ce îmi doream era să vină repede. Dar nu a venit și Îi mulțumesc lui Dumnezeu că nu a venit.

SI: V-ați dorit vreodată moartea?

Sorin Bottez: Atunci, în fiecare clipă. Dar cred că nu era niciunul care să nu o dorească. Dar nu să mă sinucid. Aceasta nu mi-a trecut prin cap. Probabil nici nu se putea. Nu aveai cum. Nu ne scoteau din celulă. Decât pe cei care erau în stare normală.

SI: Multora le-a trecut prin cap să se sinucidă și chiar au încercat.

Sorin Bottez: V-am spus că unul a încercat și s-a izbit cu capul de calorifer. Nu a reușit, ba chiar a mâncat bătaie în plus pentru asta.

SI: Dumneavoastră cum de nu v-a trecut prin cap?

Sorin Bottez: Nu mi-a trecut prin cap pur și simplu. Nu știu dacă a fost spirit de autoconservare, dacă a fost o speranță nebunească că se schimbă lucrurile și că scap. Se râdea de mine în pușcărie că spuneau că sunt președintele partidului „Aici Murim”. Nu am crezut o clipă că mai ies. Nici după ce îmi termin condamnarea. Mă gândeam că nu o să-mi dea drumul. Probabil că nu mi-ar fi dat.

SI: și dacă nu ați crezut că se va termina acest chin, cum ați rezistat?

Sorin Bottez: Am crezut întotdeauna că se va termina în plan absolut, dar nu am crezut că voi scăpa eu. A fost un moment în care am sperat în îndulcirea situației când a fost așa-numitul spirit al Genevei, când a fost întâlnirea celor patru mari la Geneva, întâlnire care a eșuat. Poate că era și o influențare reciprocă pentru că toți sperau că ne apropiem de un liman oarecare. Nu a fost așa. A trebuit ca să moară Stalin și să treacă câțiva ani după moartea lui ca să ne apropiem de liman.

SI: Vreau să vă întreb, v-am mai întrebat o dată, dacă ați fi fost obligat să loviți un condamnat, cum v-au obligat și cum ați reacționat?

Sorin Bottez: Strigau: Dă mă și tu! Eu nu dădeam. Nu este nici o filosofie în asta. Mă băteau mă schingiuiu și spuneau dă mă și tu. Dar nu dădeam.

SI: Ați fost, în schimb, martor?

Sorin Bottez: Am fost martorul multor cedări.

SI: V-aș ruga să povestiți câteva cedări?

Sorin Bottez: Nu mi-aduc aminte de momentele acelea. Faptul că îl bătea pe câte unul și îi spunea dă și tu, iar acesta dădea. Nu era nimic spectaculos în treaba aceasta sau demn de a fi trecut în anale. Era un act explicabil, cum ar fi spus Ahia, un mort scuzabil. Nu este o crimă scuzabilă pentru că nu exista așa ceva. Crima rămâne crimă.

SI: De câte ori ați fost obligat să vă loviți colegii?

Sorin Bottez: Nu exista zi în care să nu ți se strige să dai și tu. De ce să mănânci numai tu bătaie, vrei să mori. Asta se întâmpla continuu și nu numai asupra mea ci asupra tuturor. Mai mult asupra mea pentru că aveam, față de mentalitatea lor legionară, eu eram burghezul. Tatăl meu era avocat. A muncit o viață întragă cinstit și neluând, după cum spunea el, nici o cauză nedreaptă. Avea o serie de cunoscuți avocați cărora le dădea cazurile cu hoții și alte lucruri similare. El nu avea nevoie. Făcea avocatură civilă. Prin urmare, eu eram burghez, în ciuda faptului că 80% dintre ei erau mai bogați decât mine pentru că moșteneau pământuri și altele de la tații lor. Eu eram burghez pentru că vorbeam franțuzește, englezește pentru că toată lumea știa că sunt pasionat de muzica simfonică și operă, ceea ce părea absolut idiot, în mințile lor de analfabeți. A fost o luptă a necugetătorilor împotriva cugetătorilor. O lume a celor proști și incuți împotriva celorlalți. Fără implicații sociale, ci cu implicații de ordin intelectual și sub-intelectual.

SI: Da, dar ceilalți nu erau gardienii.

Sorin Bottez: Nu erau gardienii, ci erau cei pe care îi puneau gardienii. Toată responsabilitatea cea mai mare cade asupra întregului sistem. Sigur că nu. Dar aceasta a însemnat Macarenco, asta a însemnat Lenin. Este suficient să fi avut vreodată curiozitatea pe care am avut-o eu când am ieșit din închisoare să citești, Doi pași înainte, un pas înapoi sau alte cărți ale lui Lenin ca să vezi cu câtă luciditate urmărea această ațătare a instinctului celui care are mai puțin față de cel care are mai mult. Indiferent dacă era vorba de intelect sau bani în bancă. În lupta de clasă este realmente invenția diavolului. Dacă aș crede că există diavol din acela cu coadă și cu ochi roșii, aș spune că pe el îl cheamă sau Iosif Vissarionovici Stalin sau Vladimir Ilici Lenin sau poate că Engels, că Marx a fost prea tâmpit să facă așa ceva. El se împleticea în teoriile economice fără să vadă pădurea din cauza pomilor și nici pomii din cauza pădurilor.

SI: Engels a fost capul răutăților?

Sorin Bottez: Lenin a fost capul răutăților. Engels a fost teoretul, filosoful, gânditorul. E înspăimântător ce deștept era. Citești cinci pagini din el și te întrebi dacă nu are dreptate. Nu are dreptate. Categorie nu are dreptate. Tot ce spune este invenție pură. Invenție în sensul de construcție a creierului lui ticălos. Însă marele călău a fost Lenin. Stalin nici un pic de rafinament nu avea. Anul ăsta omorâm plutonierii majori, anul următor avocații, apoi negustorii și așa mai departe. Unul din cinci.

SI: Germenul experimentului Pitești unde trebuie căutat, la Engels sau la Lenin?

Sorin Bottez: La Lenin. Această ațâțare a tot ceea ce este diavolesc, reprimabil în existența umană și luciditatea cu care o făcea. Mai aud pe câte un prost, că altfel nu le pot spune. Domnule, în teorie comunismul este minunat. Nu este așa. În teorie este mai rău decât în realitate. Toată crima aceasta care a fost comunismul este pusă sub o lupă mare. Spun unii că în teorie Marx, Engel, Lenin și Stalin au avut dreptate. De fapt au fost niște ticăloși, niște nemernici și niște profitori.

SI: De unde totuși, atunci, această putere de hipnotizare?

Sorin Bottez: Pentru că au mizat pe faptul că ridicau pe cei oropsiți ai vieții, cei osândiți la moarte și la foame. Astăzi nu sunteți nimic în lume, luptați ca totul voi să fiți. Unii oameni au găsit calea cea mai ușoară de a ajunge sus, călcând pe cadavre. Aceasta e calea cea mai ușoară. Fă-te securist și o duci minunat.

SI: În prima fază comunist.

Sorin Bottez: În prima fază comunist, da. Comunist, încă mai crezi că există posibilitatea să fi fost ăla naiv și să creadă, dar securist nu este posibil. Pot, prin absurd, să-mi închipui că există și comuniști undeva în lume, 50 de comuniști buni. Dar securiști buni nu există. Sunt sigur, pentru că însemna aplicarea a tot ceea ce este mai pervers în comunism. Aplicare contondentă, desigur.

SI: Experimentul Pitești a fost inventat de KGB și Securitate sau de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și PMR?

Sorin Bottez: Sigur că au putut ăștia ai noștri să facă exces de zel. Se poate pentru că, cu cât e omul de mic cu atât mai mult vrea să facă exces de zel să își arate puterea. Uitați-vă la un șofer de autobuz, stă și se uită și vine un bărbat sau o femeie alergând. În clipa în care ajunge să pună mâna pe bară și să pășească pe scară, el închide ușa. Așteaptă să ajungă până acolo. Puterea lui este așa de mică încât vrea să facă uz de acea putere. Aceasta este și explicația comunismului și a celorlalte ideologii revoluționare. Revoluția înseamnă stricarea unei ordini normale, stabile și benefice de fapt. Revoluția nu duce niciodată la bine. Niciodată la bine. Nu se cunoaște nici un caz în istorie. Marea Revoluție Franceză, pe care ne-a predat-o atât de frumos, în manualele dumnealui, domnul Oțetea, a fost de fapt un carnagiu cumplit și inutil. Nu a folosit nimănui. Dacă mergi la Paris, vezi pe toate zidurile însemnele comuniste, secera și ciocanul. Nu pe toate, dar pe foarte multe. Mai ales în cartierele cercetate mai puțin de poliție. Orice revoluție este o răsturnare a ceea ce este stabilit. Spune Arghezi, nu știu dacă înainte de a face pactul comuniștii sau după, în „Cântec pentru adormit Mitzura”: Doamne fă-i bordei în soare, Într-un colț de țară veche. țară veche, adică țară așezată, cu instituții stabile, cu credinți puternice și definitive. O țară veche. Asta este ceea ce ne trebuie. O țară care să se întoarcă în interior, la principiile dintotdeauna pentru că nu avem de ce să ne fie rușine de ele.

SI: Credeți că Revoluția anti-comunistă, totuși este o revoluție legitimă?

Sorin Bottez: Legitimă. Dar nu a fost o revoluție, ci o reacție. Așa nu se mai poate. Sigur că elementul de „așa nu se mai poate” trebuie să fi fost în momentul în care domnii de la curtea lui Ludovic al XVI-lea admirau coafura Mariei Antoaneta. Numai că atunci nu exista conștiința nelegitimității. Acum există. Ceea ce se întâmplă este exact povestea pe care v-am spus-o mai înainte. Normalitatea înțeleasă în raport cu mentalitatea epocii. Toți filfizonii aceia de la curtea Mariei Antoaneta habar nu aveau că fac rău, pe cândăștia știu precis că fac rău, cei care fac rău. Au conștiința exactă și dimensiunile exacte ale crimelor lor. Aceasta este diferența. E diferit atunci când știi care este răul și că nu trebuie să procedezi așa.

SI: Vreau să revenim la faptul că nu ați cedat și să vă întreb, cam ce procent dintre deținuții politici care au trecut prin experimentul Pitești, la Pitești sau la Gherla, unde ați făcut dumneavoastră, au cedat și au devenit bătăuși și după aceea tortionari?

Sorin Bottez: Nu pot face nici o estimare pentru că nu am nici o dată. Ceea ce se poate vedea este numărul morților. Nici asta nu știu, câți or fi murit cu totul, dar asta se poate afla, se poate constata. Dacă acelora se pot adăuga o sută, maximum, aceștia sunt cei care nu au cedat. Domnul președinte Constantinescu spune pe la toate posturile de la televiziune că eu sunt dintre cei trei sau patru supraviețuitori care nu au căzut. De unde știe dânsul, ce documente a văzut sau ce a cercetat, nu știu și nici nu am întrebat niciodată. Dintre cei trei sau patru care nu au făcut nici o cesiune sunt singurul în viață. Eu sper să nu fie așa. Sper să fie mai mulți.

SI: Eu am filmat 35 până în prezent. Dumneavoastră sunteți al 36-lea și peste 30 au spus că nu au lovit.

Sorin Bottez: Nici nu au scris?

SI: Unii au recunoscut că au turnat.

Sorin Bottez: Nu știu. Este și foarte greu să recunoască cineva.

SI: Cert este că unii au declarat că nu au bătut pe nimeni, dar, ulterior, altcineva pe care l-am filmat, a spus că a fost bătut de unul dintre aceștia. Totul este relativ.

Sorin Bottez: Așa ceva în cazul meu nu veți găsi. Asta vă garantez. Nu că m-ar încălzi cu ceva. La cât sunt eu de atipic liberal, adică poate e greu de crezut că nu am beneficiat cu un leu, în afară de pensii, ceea ce mi s-a acordat fără să cer și nu eram tâmpit să spun, nu vreau, dar nu am beneficiat un leu din tot ce am fost. Am fost ambasador nu am făcut nici o afacere. Nici ca parlamentar și nici ca ministru nu am acceptat nici o afacere. Așa cum spuneam la ultimul congres al nostru, de la tribună, sunt un liberal atipic.

SI: Probabil din cauza aceasta nu v-au mai solicitat să mai ocupați demnități.

Sorin Bottez: Nu este vorba despre asta. Sunt prea bătrân să ocup demnități executive. Nu am bani să candidez. Orice candidatură costă enorm. Nu știu câte zeci de mii de euro. Propaganda se face în special pe banii candidaților. Nu am nici un ban. Eu am pensie și soția salariul de profesor universitar. Nu am nici moșii, nici oi nici nimic. Nu am cum să mai fac asta. Când am fost parlamentar, am fost pentru că i-am spus lui Câmpeanu, care era președinte, nu vreau domnule așa ceva. A spus că sunt prostii și m-a trecut al treilea pe listă.

SI: Nici nu costa mult.

Sorin Bottez: Nu costa nimic. Așa am fost. După aceea m-a chemat de acasă și mi-a spus Quintus, care era președinte atunci, că voi fi ministru. Nu am beneficiat de nimic. Asta nu

înseamnă că toți trebuie să facă precum mine. Nu ar mai exista industrie, comerț și progres. Nici nu pot merge cu acuzele foarte departe. Rockefeller spunea că poate răspunde de fiecare dolar cu excepția primului milion.

SI: Vreau să vă întreb, care a fost atitudinea dumneavoastră față de cei care v-au torturat atunci în momentul când erați torturat și ulterior?

Sorin Bottez: M-a ajutat Dumnezeu să fiu torturat în special de cei care au fost executați. Nu îmi vine în minte nici un nume și nici o figură în afară de cei câțiva. Eram burghezul și eram francezul pentru că procesul nostru, mai erau doi băieți, unul era francez după maică-sa, și ca să nu îmi pierd uzul limbii, la Târgșor, între noi vorbeam foarte mult franțuzește. De aici porecla de francezi. Asta desigur irita. Am fost, în special, bătut și schingiuit de cei mari ai lor, care au fost, după câte cunosc executați.

SI: Ați fost implicat în proces?

Sorin Bottez: Nu. M-au dus să mă facă martor, tocmai pentru că nu căzusem. Am dat în scris, cred că se găsește în dosarul meu pe care nu l-am văzut niciodată pentru că nu am vrut să am mari decepții, că atâta timp cât în boxă nu se găsesc Gheorghiu Dej, Sepeanu, țeber și Nicolscki eu nu pot să apar ca martor al acuzării. Să fie în boxă și atunci vin ca martor al acuzării. În mod incredibil din acel moment eu nu am mai fost bătut. Prin închisorile prin care am trecut nu îmi aduc aminte să fi primit un pumn de la gardieni sau măcar un brânci. Mie mi-a spus Dinu Zamfirescu, care nu știu din ce motiv, a văzut dosarul meu, mă Sorine, de necrezut, dar din actele făcute de ei se vede că aveau un soi de respect pentru tine. Cu Dulgheru m-am întâlnit apoi. Un unchi al meu, mare profesor de română avea o elevă. Din vorbă în vorbă cu tatăl elevului a aflat că este colonelul Dulgheru, marele ucigaș, marele criminal. Mi-a dat telefon, eu stăteam la etajul șase și el la etajul 1 și am coborât. I-am spus, mă mai țineți minte domnule colonel? A răspuns că nu. I-am zis, la un moment dat mi-ați dat cuvântul dumneavoastră de onoare în timpul anchetei, că dacă scriu nu știu ce în declarația mea nu mă mai bateți. Și am scris și tot am mai primit bătaie de la dumneavoastră. Și când v-am întrebat de ce mă bateți că mi-ați dat cuvântul de onoare, mi-ați răspuns că aveți acasă o ladă plină cu cuvintele dumneavoastră de onoare. Și acum țin minte asta. L-am întrebat dacă își aduce aminte. A spus că nu. Să mă credeți că vă spun adevărul. Și a tăcut. Aceasta a fost întâlnirea mea cu Dulgheru.

SI: În ce an s-a întâmplat? În timpul comunismului?

Sorin Bottez: Da. El era căzut din grația zeilor. Altfel nu venea la Valeriu Grecu să-i pregătească fata și nu aveam eu ocazia să îl cunosc. Cu ticălosul de Nicolscki mă întâlneam pe stradă de trei ori pe săptămână pentru că el stătea pe Căderea Bastiliei. Acum îi spune Filipidi. La doi pași de mine. Prin firea lucrurilor mă întâlneam cu el, care își făcea plimbarea zilnică. Era pe timpul comunismului și nu i-am spus că știu cine este. După aceea am mai avut o întâlnire de la distanță cu Nicolscki. A murit și era la crematoriu în sicriu și a venit un număr de copii, băieți și fete de 16-17 ani cu niște vergi lungi de copac și l-au bătut în sicriu în urletele familiei. După aceea unul dintre ei s-a dus și a filmat momentul în care era ars. Am văzut la televizor în '90-'91 acea emisiune care a difuzat momentul. M-am îngrozit și de perversitatea celor care au dat așa ceva la televizor, dar pe de altă parte am zis că domnul general în meciul dintre noi doi, eu am câștigat. Chit că el nu mai știa de mine.

SI: și atunci când ați declarat că nu vreți să fiți martor ce s-a întâmplat?

Sorin Bottez: Nu am pățit nimic. M-au suit în dubă și m-au trimis înapoi. De fapt m-au trimis la Lugoj. Eu veneam de la Oradea unde erau atunci partidele istorice. Spun asta pentru că erau și trei cuziști. Acolo, mi-am făcut eu, în afară de Nelu Diaconescu cu care m-am împrietenit și alături de care am sângerat la mină, toți prietenii pe care i-am avut, pentru că acum au murit aproape toți, de la țărăniști, la Oradea. Apoi m-au dus la Lugoj, probabil ca să nu povestesc, să nu se audă, că orice ar fi făcut tot se știa. Vorbeam la perete, vorbeam morse, în tot felul și nu se putea păstra secretul. Au vrut să nu se știe chestia aceasta. M-au trimis la Lugoj, parcă ăia nu erau tot ai mei. Cap de comunist.

SI: O să încerc să găsesc declarația dumneavoastră în arhive, la CNSAS.

Sorin Bottez: Nu cred că este. Era prea mărunță și cred că au dat-o la coș din primul moment. Puteți găsi lucruri care să demonstreze că am refuzat în mod categoric să fiu martor. Poate asta.

SI: Merită căutat. De ce credeți că atât de mulți au cedat?

Sorin Bottez : Pentru că a fost cumplit și pentru că s-a înfipt în mintea lor DA, în timp ce în mintea mea s-a înfipt NU. Nu cred că sunt lucruri care nu pot fi explicate în mod rațional. Vorbesc despre oamenii buni nu despre cei care au făcut asta din proprie inițiativă sau din lașitate ieftină. Vorbesc de cei care au suferit mult precum Octavian Potra care și-a tăiat venele. Este unul dintre foarte puținii foști colegi de închisoare ai mei al căror nume îl rețin. M-a zguduit foarte mult faptul că eram cu sângele lui pe mână.

SI: Cu Aurel Brazdă ați fost cumva?

Sorin Bottez: Nu îmi aduc aminte.

SI: A trecut prin Gherla ca și Aristide Ionescu care trăiește în Pitești, fiind dintr-o comună din zonă. El a fost la Gherla în închisoare, nu la Pitești.

Sorin Bottez: Când am fost la Galați, a fost singura ocazie, la 24 ianuarie și am fost cu Emil Constantinescu și încă vreo două persoane și l-am rugat pe unul dintre cei din organizația noastră din Galați să facă posibilă vizitarea închisorii. S-a făcut fără nici un fel de problemă. M-a primit comandantul, un colonel. M-am plimbat prin închisoare, dar arpoape totul era schimbat. O parte din închisoare fusese pe punctul de a se ruina și atunci au dărâmat-o și au construit alta modernă pe același loc. Era partea în care stătusem eu cel mai mult. Nu mi-a trezit amintiri de nici un soi.

SI: Gherla ați revăzut-o?

Sorin Bottez: Nu am mai fost în nici una. Îmi pare foarte rău. Aiudul de care mă leagă atâtea amintiri și în care am stat atâția ani. La Gherla am stat șapte-opt luni, cumplite, dar la Aiud am fost de trei ori, adică în trei reprize sau poate patru.

SI: Din ce ați relatat nu ați fost în perioada '62-'64 când a fost reeducarea de la Aiud. În sensul că se făceau cluburi ideologice. Era reeducare, dar fără tortură fizică.

Sorin Bottez: Asta s-a întâmplat când eram eu în fabrică la Aiud și nu am făcut parte dintre cei care se duceau la club nici o clipă măcar. Însă am beneficiat oarecum pentru că m-am împrietenit cu doctorașul nostru, care era deținut și m-a internat o săptămână. Acolo veneau cărți de la biblioteca centrului de reeducare. Nu am rezistat și am citit un volum de Cehov și un volum de Sadoveanu, pe care le-am devorat. Era prima oară când vedeam literă tipărită după nu

știu câți ani. La adăpostul infirmeriei și a imunității mele ideologice sau doctrinare, am citit două cărți. Dar la club piciorul nu mi-a călcat.

SI: Vă rog să adresați un mesaj spectatorilor acestui film, care vor vedea acest film nu neapărat la anul când o să fie gata, ci poate o să-l ia cineva din arhivă peste cinzeci de ani, peste o sută de ani, peste două sute de ani și o să fie niște spectatori care se vor naște peste mult timp și o să înțeleagă din acest film că a putut să se întâmple ceea ce s-a întâmplat la Pitești și la Gherla. Dumneavoastră ați supraviețuit și ați fost un martor demn al acestei orori. Ce le-ați spune acestor viitori spectatori ai filmului?

Sorin Bottez: Din tot ce am discutat astăzi, există posibilitatea, care sper să nu se actualizeze niciodată, ca cineva să creadă că românii din epoca noastră, contemporanii mei au fost răi sau slabi sau și răi și slabi. Nu a fost așa. au fost niște încercări supra-omenești. A fost cumplit de greu să rezisti și cine se știe nevinovat să ia piatra și să arunce. Eu mă știu nevinovat, dar nu arunc cu pietre. A fost extrem de greu, foarte rușinos, trist. A fost o pagină urâtă, dar nu mai urâtă decât războiul sau bomba de la Hiroshima, nu mai urâtă decât multe alte momente din istorie. Sunt trist că neamul românesc a putut trece printr-o astfel de încercare, dar nu cred că neamul românesc merită să fie făcut responsabil pentru aceste orori care s-au născut în creierele ticăloase de la răsărit de Prut.

SI: Credeți că este posibil să se repete experimentul Pitești sub o altă formă?

Sorin Bottez: Orice este posibil. Dar este foarte puțin probabil pentru că această globalizare care are multe efecte negative, are și unele efecte pozitive. Nu cred că astfel de anomalii istorice mai pot avea loc. Pot să existe alte bombe atomice, bombe cu hidrogen și alte feluri de a distruge vieți și monumente și biblioteci. Asta a însemnat comunismul. Îmi aduc aminte un poem al lui Maiakovski, intitulat În gura mare. Maiakovski povestește o întâmplare. Se întâlnește pe stradă, în timpul revoluției, după ce fusese luat cu asalt palatul de iarnă, cu un alt poet și îl întreabă pe poetul acela ce părere are. Cum adică?. Păi uite lumea în schimbare, învinge libertatea, binele, triumfă adevărul. Se poate, zice, dar mie mi-au ars biblioteca de la țară. Avea un potențial de a spune lucrurilor pe nume fără să le spună, Maiakovski. știți care au fost ultimele lui cuvinte înainte de a se sinucide? Nu trageți tovarăși! Apoi s-a sinucis.

SI: A fost ucis?

Sorin Bottez: A fost împușcat și au spus că s-a sinucis. Și Esenin s-a sinucis și Gorki.

SI: De ce credeți totuși că, după ce comunismul și-a demonstrat caracterul criminal, la un asemenea nivel încă nu a avut loc un proces internațional al comunismului?

Sorin Bottez: Sunt prea mulți vinovați. din prea multe părți. Și pentru că nu a existat un nucleu care să nu cedeze niciodată, cum este cel al evreilor, care nu au cedat nici un milimetru în ceea ce privește demascarea nazismului. Și bine au făcut. Ar fi trebui să se facă același lucru și pentru comunism. Nu pentru comuniști, nu vreau să fie împușcat nimeni, ci pentru ideea de comunism. În ceea ce îi privește pe evrei au fost cam mulți în vârfurile comunismului în mai multe țări, ca să o facă ei. În privința celorlalți, ne dovedim incapabili de tenacitatea aceasta demnă de admirație. Se tot vorbește de comunism, dar nimeni nu face nimic în afară de dumneavoastră și încă câțiva care îndrăzniți să luați pana în mână, la figurat vorbind, și să demonstrați ce ticăloșie fără de pereche, repet, în raport cu etica timpului, a fost comunismul, a fost o plagă. Hitlerismul, nazismul a fost cumplit mai ales prin lagărele naziste. Dar era făcută în

numele dreptului pe care credeau că-l au. Pe când comuniștii spuneau că sunt bătuți, cei schingiuiți, cei oropsiți ai vieții și ei au făcut toate aceste ticăloșii. Hitleriștii, naziștii au recunoscut că au acest drept. Comuniștii nu recunosc, ba chiar spun că sunt victimele. Aceasta este cumplit și diabolic. Această postură de victimă când de fapt ești călău este nemaipomenit. Văd filme și citesc cărți în care este vorba de nedreptățile sociale cumplite. Sigur că, parțial sunt justificate, dar se compară cu ce au făcut ei în numele acestor nedreptăți? Că au ars biblioteca de la țară a unui poet nu este nimic, dar au infestat mințile a milioane de oameni. Au creat false mituri. Au batjocorit tot ceea ce era curat și drept și adevărat. Inclusiv istoria noastră. Istoria noastră modernă. Neamul românesc nu a săvârșit nici un fel de ticăloșie așa cum au făcut atâtea alte națiuni. Cel puțin nu știu eu. De ce am meritat noi asta este foarte greu de înțeles. În același timp sunt bucuros și sunt mândru că am reușit să ieșim din acest marasm și că fiecare în felul lui încearcă să nu se mai repete un astfel de experiment. Termenul nu este inventat nici de mine nici de dumneavoastră, dar a fost ideea de experiment.

Daninos a scris o carte „Les carnets du Bon Dieu ” în care este vorba despre o farsă pe care vrea să o facă Dumnezeu oamenilor și face să se nască un prunc care este bătrân de 80 de ani. Fața este toată plină de riduri și de creșturi și se naște cu mintea unui om foarte dotat de 50 de ani. Pe măsură ce trec anii se întoarce către zilele tinereții și ale copilăriei și moare traversând strada pentru că nu știe să se uite stânga sau dreapta. A fost o glumă a lui Dumnezeu. Asta cred că a fost comunismul. O glumă proastă a lui Dumnezeu. A vrut să vadă ce se întâmplă dacă face toate lucrurile pe dos. Toate lucrurile au fost pe dos în comunism. Nimic nu a fost normal. Până și blocurile acestea, cu care unii dintre ei se mândresc, sunt urâte și proaste.

SI: Credeți că a fost experimentul Pitești un fel de încercare de generare a omului nou de tip comunist?

Sorin Bottez: Nu cred în asta. Omul nou de tip comunist, de tip nazist. Sunt niște basme. A fost încercarea KGB-ului de a distruge pe toți care puteau să i se opună din România. Trebuiau să lovească în pântecul moale, cum spunea Churchil, în pântecul moale al Balcanilor, spunea el. Au știut acești teoreți și practicieni ai crimei să găsească punctele cele mai vulnerabile ale unei societăți nepregătită să lupte cu perversitatea, cu ticăloșia și netrebnicia. Noi eram un popor pașnic care își vedea de evoluția lui. A venit trăsnetul acesta, blestemul acesta. Dumnezeu să ne ferească de orice asemănătură.

SI: Unii au comentat că a fost și o tentativă de spălare a creierelor deținuților politici.

Sorin Bottez: Toate creierele erau spălate, ale celor care erau convertiți. Era o spălare a creierelor făcută fără mijloace magnetice sau de alt fel, ci prin bătaie, prin modul cel mai ordinar. Sigur că asta a fost. Nu vă spuneam că eu cred că nu am nici un merit. Pur și simplu în mintea mea s-a înfipt NU când putea să se înfișă DA. Asta înseamnă că creierul meu mai funcționa normal? Sau cu fraza aceea: nu există înviere fără Vinerea Mare. Mai eram perfect responsabil de tot ceea ce făceam? Au funcționat principiile care îmi fuseseră inculcate cu laptele mamei care mi l-a dat, cu învățăturile tatei, cu învățăturile marilor mei profesori și a marilor mei înaintași din Partidul Liberal, toți care au contribuit la educația mea. A avut efect la mine.

- Videocasetă 4 -

SI: Aș vrea să vă rog să vă aduceți aminte, mâncarea la Gherla, doar la Gherla, cam în ce consta?

Sorin Bottez: Nu este greu. Era la fel peste tot. Dimineața era un terci, care, teoretic, aveam patru grame de zahăr, dar bănuiesc că nu era nici un gram. Era o mămăligă foarte foarte diluată. Era un fel de supă de mălai. La prânz era sau ciorbă de varză deshidratată sau, foarte rar, cartofi deshidratați, asta era specific Gherlei, deshidratarea. Poate o dată la trei săptămâni, o zeamă de fasole, turtoiul, care era un fel de mălai copt. Ca o mămăligă băgată la cuptor. În Aiud avea formă ca o căpiță de fân, mai strâmtă la bază și care reprezenta partea cea mai hrănitoare din tot ce mâncam. Teoretic, trebuia să avem 250 de grame de pâine pe zi. Acestea ajustate de cei de la dreptul comun care erau la bucătărie însemnau 180-200 de grame, asta când se dădea. Seara, tot așa o zeamă lungă de ceva. Asta era totul. Era o mâncare cât să nu mori, stând în stare de repaus. Dar când erai bătut și schingiuit nu mai era stare de repaus. Dar oricum, cine se mai gândea la mâncare în chinurile acelea. Numai la mâncare nu te mai gândea. De fapt nu te mai gândea la nimic ca să capi de moment. Viața dura de atunci până peste cinci minute.

SI: Referitor la baie ce puteți să spuneți?

Sorin Bottez: Cred că la Gherla am făcut două dușuri timpe de aproximativ șase luni. Foarte rar. Spre deosebire de toate celelalte închisori, în camerele de la Gherla, că nu erau celule ci camere mai mici sau mai mari, în fiecare cameră era closet cu apă, fără colac și fără nici un fel de posibilitate de intimitate. În aceste closete ne spălam rufe. Mai era un hârdău cu apă de băut cu o singură cană cu care bea toată lumea.

SI: Puteai să bei de câte ori voiai?

Sorin Bottez: Asta depindea de câți erau în cameră și de câtă apă era. Trebuia să ajungă la toată lumea. La Jilava era problemă că aveai o camelă cu apă pe zi, să te speli, să bei, să faci ce vrei cu ea. Era o „libertate” totală.

Sunt acum unii care spun că Eminescu nu a fost poet de vloare, critici moderni. O să fie unii care o să spună că și comunismul a fost bun.

SI: Avem un reper negativ, în sensul ăsta.

Sorin Bottez: Păi dacă Eminescu nu a fost poet valoros, atunci orice se poate spune.

SI: Igiena personală, tăiatul unghiilor cum se petrecea?

Sorin Bottez: Tăiam unghiile cu dinții.

SI: Asta era unghiera?

Sorin Bottez: Da. Și la picior prin rupere, doar nu credeți că ne dădeau forfecuțe? De tuns, o dată pe lună, era cineva de la dreptul comun care ne tundeau cu mașina.

SI: Aș vrea să vă rog să îl descrieți pe Țurcanu.

Sorin Bottez: Nu l-am cunoscut. Țanu Popa era diavolul în pușcărie și era șef acolo. Era un om mic, compact, negricios, foarte elegant, într-o zeghe călcată imecabil, cu maniere distinse.

SI: Un torționar aristocrat.

Sorin Bottez: Aristocrat... Aristrocația înseamnă multe lucruri. Țăsta era doar o paiată.

SI: El unde era student?

Sorin Bottez: La medicină, cred. Așa îmi aduc aminte, dar nu pot garanta. Cu Țanu Popa am avut relații foarte vagi. Pe mine m-au nenorocit în bătaie Stoian și frații Brașoveanu, frații Levinski, unul Boieru care era rudă, văr parcă, cu cel care i-a împușcat pe Iorga și pe Madgearu. Țsta a fost de groază, Boieru ăsta.

SI: Prin ce?

Sorin Bottez: Prin ticăloșie și brutalitate. Te bătea până nu mai puteai. Nu sunt lucruri distincte decât cantitativ. Nu era o diferență calitativă între ei ci cantitativă. Unul te bătea mai mult și altul mai puțin. Unul dădea mai mult cu gheata în tine altul mai puțin. Asta era diferența. Care să nu dea de loc nu exista. Foarte greu de reconstituit aceste diferențe. Comunismul, și asta este o formă de comunism, înseamnă egalitate. Așa era și aici. Erau egali, la fel de ticăloși, de netrebnici, de negânditori. Nu exista, și asta pot să garantez și să jur, nici o scânteie de inteligență la nici unul dintre ei. Ion Stoian, a mai fost un tenor, un cântăreț de operă foarte cumsecade, pe care îl chema la fel, îmi era și rușine să îi spun „domnule Stoian”, era monumental de idiot.

SI: Dar totuși era student.

Sorin Bottez: Nu fusese student, ci elev. Putea să fie și student, erau și studenți de imensă imbecilitate. Altminteri nu ar fi ajuns domnul Mischie doctor. Este doctor fără să știe care a fost titlul tezei dumnealui de doctorat. A fost întrebat la televiziune și nu a știu. Este de neimaginat.

Țsta era un numitor comun. Erau oameni proști, complet needucați și răi. Unii spuneau că Țanu Popa era deștept. O fi fost, eu nu am avut ocazia să văd nimic. Dar pe alții am avut ocazia să-i aud cum vorbeau. Nici un fel de scânteie de lumină umană, nimic. Era o lume de o ticăloșie pură.

SI: Am să vă citesc metodele de tortură folosite și vreau să comentați dacă vă vine vreo idee.

Bătaia deținuților cu ciomege, cu vână de bou, curele, frânghii, picioarele de la paturi, cozi de mătură.

Sorin Bottez: Ciomege, cozi de mătură, picioare de la paturi, asta da, dar de unde dracu frânghie, pentru că dacă era acolo o putea fura cineva să se spânzure. De unde vână de bou? Nu am văzut așa ceva, nici nu am auzit.

SI: Ținerea deținuților în poziții chinuitoare pe timp îndelungat.

Sorin Bottez: Eu cum v-am spus? Vă pot arăta. Eram în picioare, plecat în jos, atingând cu vârful degetelor pământul. Stăteai așa până leșinai. Sau, cum v-am spus, într-un picior. Când oboseai și nu mai puteai și când leșinai prea des și udai prea des podea de la apa aruncată ca să te dezmeticești puțin. Omul are niște resurse de vitalitate incredibile. Nu a făcut unul infarct din câte știu eu. Nu am văzut. În mod normal trebuia să ne pleznească inima. Nu s-a întâmplat. Există niște supape pe care organismul le folosește în apărarea sa.

SI: Credeți că tinerețea a fost un factor important?

Sorin Bottez: Da, dar au fost și oameni bătrâni, nu foarte bătrâni. Sigur că tinerețea a fost un factor. Dar mor tinerii pe capete, nu numai bătrânii.

SI: Coposu spunea sau evoca proverbul „Să nu dea Dumnezeu omului cât poate să ducă”.

Sorin Bottez: Eu nu am foarte multă admirație pentru înțelepciunea populară a proverbelor. Multe mi se par stupide, dar ăsta este foarte adevărat.

SI: Smulgerea părului din cap.

Sorin Bottez: Care păr? Eram rași în cap. Nu exista păr în cap.

SI: Strivirea degetelor.

Sorin Bottez: Asta da. Exista metoda de a te bate la unghii în mai multe feluri. Era groaznic când te bătea în vârful degetelor. Strivirea lor se făcea la ușă. În camera asta mare în care stăteam noi, era poarta din față care era și cu vizorul și după aceea urma altă ușă care era neînchisă. Acolo îți prindeau mâna și o strângeau. Nu îmi aduc aminte să fi pățit eu așa ceva.

SI: La partea cu balama?

Sorin Bottez: La partea opusă nu la cea cu balama. Nu văd cum putea fi posibil la partea cu balama.

SI: Este posibil. Cineva mi-a zis.

Sorin Bottez: Se poate, dar eu nu îmi aduc aminte din experiența mea și nici nu am văzut.

SI: Punerea unei cantități exagerat de mare de sare în mâncare.

Sorin Bottez: Sincer spun, nu îmi aduc aminte de așa ceva.

SI: Obligarea deținuților de a mânca în poziții incomode fără să folosească mâinile.

Sorin Bottez: Da, foarte des. Am pățit-o și eu. Te puneau să stai în genuchi și să mănânci așa. Spuneau că suntem porci nu oameni. Mâncai cum puteai. Dacă nu mâncai te bătea. Nu mâncai de foame pentru că nu o mai simțeai.

SI: Mâncarea era fierbinte, să te opărăscă?

Sorin Bottez: Era caldă, dar nu ajungea vreun hârdău ca să te opărăscă.

SI: Unii așa mi-au povestit.

Sorin Bottez: Poate s-au opărit în creierul lor.

SI: Spuneau că s-a nimerit să fie primii.

Sorin Bottez: Se poate.

SI: Și în timp ce erați obligați să mâncați ca porcii, torționarii comentau ceva?

Sorin Bottez: Tot timpul erau comentarii. Adică insulte, înjurături ordinare, obscenități de tot felul. Sigur că da. Pe ei îi amuza toată chestia asta, faptul că te umileau. Ziceau ei că te umilesc, dar nu era nici o umilință. Umilitor era ce făceau ei. În mintea mea nu a fost niciodată o umilință. Fiecare vedea altceva. Eu am văzut-o ca pe o ticăloșie.

SI: Obligarea deținuților, sub tortură să mănânce materii fecale, să bea urină, urinându-se în gura lor.

Sorin Bottez: Am auzit. Dar să nu fie și exagerări.

SI: Unii au povestit că li s-a întâmplat lor.

Sorin Bottez: Atunci înseamnă că e adevărat.

SI: Punerea deținuților să se bată cap în cap unii cu alții precum berbecii. Umilirea deținuților prin desbrăcarea în pielea goală.

Sorin Bottez: Da, dar nu cred că avea nici un efect. Probabil că exista și asta, să te simți așa rușinat. Nu am avut decât când mi-au schimbat hainele. Doar atunci m-am dezbrăcat în pielea goală.

SI: Apăsarea pe coșul pieptului de către mai mulți deodată.

Sorin Bottez: Săreau cu picioarele pe coșul pieptului. Din belșug. Izbituri de bocanc, jucau țonțoroii pe tine. Astea erau frecvent și dura trei-cinci minute. Nu mai mult că mureai. Se ferau

să mori. Mereu spuneau „nu la ficat”. Era o obsesie cu ficatul. De ce „nu la ficat și nu la inimă”, nu știu. Nu la inimă, nu au strigat.

SI: Nu se dorea uciderea?

Sorin Bottez: Nu, nu, nu. Se dorea chinuirea pură și nu ca scop ci ca artă. Se spune că arta este fără scop. Era ca arta. Chin fără scop. Puțin le păsa lor de așa-zisele descoperiri pe care le putea face securitatea din declarațiile smulse de acolo. O fi fost un caz, două la o mie de oameni.

SI: Poate fi considerat experimentul Pitești ca o tentativă de genocid al sufletelor deținuților?

Sorin Bottez: Absolut. Asta a fost, nu tentativă pentru că a reușit din plin. A distrus atâtea suflete și vieți, dar suflete în special. Genocid este un cuvânt slab pentru că ucidera în masă este de obicei imediată și ușoară. Asta era lentă și cumplită.

SI: M-am gândit pentru titlul filmului: *Genocidul Sufletelor*.

Sorin Bottez: Foarte bun titlul.

SI: Dar ați spus că este prea slab cuvântul.

Sorin Bottez: Nu cred că este exact, nu neapărat slab.

SI: În sensul că genocidul este instantaneu, pe când asta este îndelungă.

Sorin Bottez: Da. Știu și eu....trebuie verificat în DEX care este exact sensul. Poate fi și scurt și îndelungat cum a fost cel împotriva evreilor. Cred că o condiție este să facă parte din același grup.

SI: Să facă parte din aceeași categorie socială, sau grup social.

Sorin Bottez: Da. Dar nici nu cred că era vorba numai de anti-comuniști. Erau bătuți și schingiuiți și unii care erau comuniști. Ei între ei. În momentul în care intervenea o luptă pentru putere. Se zice că lui Țanu Popa îi era foarte frică când a venit Țurcanu de la Pitești cu ultimul lot de studenți. I-a fost frică să nu îl omoare cum l-a omorât pe Bogdanovici, ca să îi ia șefia. Bogdanovici fusese inventatorul reeducării, la Suceava.

SI: Lovirea deținuților cu bocanci și cărămizi peste piept, peste față și alte zone sensibile.

Sorin Bottez: Sigur că da. Cu bocanci, cu cărămizi, cu ce le cădea în mână. Cărămizi în celulă nu prea. O fi fost un caz. A adus unul o cărămidă. Dar în general dădeau cu băte, bocanci și jucau țonțoroii pe tine.

SI: Unul singur sau mai mulți?

Sorin Bottez: Mai mulți nu puteau să încapă.

SI: Poate pe rând.

Sorin Bottez: Sigur că mai mulți pentru că se amuzau. Niciodată nu era unul singur pentru că le era frică de reacții. Întodeauna erau mai mulți și mai voinici și mai bine hrăniți decât cei bătuți. Ei nu aveau mâncarea noastră, ci mâncare specială. Aveau și pachete și oricum aveau mâncare mult mai bună. Nici nu se compara. Ideea nefiind napărat de discriminare, ci urmăreau ca unii să aibă forță și alții nu. Totul era ordonat punct cu punct de conducerea închisorii, aceștia erau ordonați de conducerea penitenciarelor și aceștia de către Ministerul Securității și acesta de către tovarășul Georgescu sau Drăghici parcă era în timpul ăsta. Totul era gândit de sus.

SI: Punerea deținuților cu capul în closet și picioarele în sus câte o zi sau mai mult.

Sorin Bottez: Și pe ce stăteau?

SI: Erau ținuți.

Sorin Bottez: Cu băgatul capului în closet tot timpul, dar cu picioarele în sus... Te lua de cap și te băgau în closet care era din acela cu apă. Te loveau cu fruntea de fundul closetului. Asta nu era ceva nemaipomenit.

SI: Closetul era murdar cu materii fecale?

Sorin Bottez: Era closet cu apă curată. O fi fost și cu apă murdară.

SI: Dacă era înfundat?

Sorin Bottez: Dacă era înfundat dădea pe dinafară de la atâția oameni. Nici vorbă.

SI: Aplicarea picăturii chinezești.

Sorin Bottez: Bătutul în cap, de care v-am povestit că era cea mai groaznică, era numită de ei picătura chinezească. Te băteau cu un bețișor de grosimea unui creion și nu foarte lung. Era o bătaie care dura ore în șir. Ei se schimbau între ei pentru că oboseau. Tu urlai și ei râdeau. Era cea mai groaznică dintre toate. Te legau sau stăteau pentru că dacă ridicai mâinile te țineau și îți aplicau un picior în testicule.

SI: Bătaia peste fluierile picioarelor.

Sorin Bottez: Evident. Te băteau pretutindeni. Nu era o chestie specială la fluierile picioarelor. Te bătea bucățică cu bucățică. Erăi vânat tot. Țâșnea plasma peste tot. Asta era de groază. Când am plecat la mină am mers cu duba două-trei zile și treceau pe la toate închisorile, lua lăsau și tot așa. Era turneul „Tinere cunoaște-ți țara”. Era un circuit. Trecusem de două, trei zile și când am ajuns la mină îmi era imposibil să strâng degetele. Ce plăcută dimineață am petrecut eu astăzi!

SI: Bătaia cu capul de ciment sau de perete.

Sorin Bottez: Da. Te dădeau cu capul de ce puteau, de unde le venea bine. De ușă, de muchia ușii, de ciment, de perete.

SI: Înțeparea tălpii cu acul.

Sorin Bottez: Asta nu am auzit. Ce nevoie era?

SI: Obligarea deținuților să-și facă nevoile în gamelele în care primeau mâncare.

Sorin Bottez: Nu îmi aduc aminte.

SI: Erăi pus să te tragi cu altul de organele genitale sau unul dintre ei îți băga în gură penisul său.

Sorin Bottez: Nu am auzit. Nu am asistat la chestia asta. Poate că sunt specifice Piteștiului.

SI: A povestit Aristide Ionescu, că erăi obligat să te scuipi reciproc cu altul în fund, apoi să te lingi acolo unul pe altul. Să te săruți în fund. Îi puneau în patru labe să meargă în cerc și din când în când se opreau și îi puneau să se pupe în fund.

Sorin Bottez: Se poate, nu neg.

SI: Sute de genoflexiuni.

Sorin Bottez: Mii de genoflexiuni. Una dintre metodele de tortură erau genoflexiunile. Tot așa până nu mai puteai și cădea. Te ridicau, de obicei cu lovituri de bocanc sau cu apă. Nu leșinai din genoflexiuni și nu a murit nimeni din câte știu eu deși trebuia să-ți pleasnească inima. Erău ore de genoflexiuni. Ei le numărau și erău de ordinul sutelor. Nu mai știu, dar dura enorm și dureau enorm. Groaznic. Făcea parte dintre metodele de schinguire neletale. Nu mureai din asta.

SI: Dar flotări?

Sorin Bottez: și flotări erau. Ce le trecea prin cap. Stăteau și se gândeau ce să mai inventeze. Erau niște monștri. Se gândeau și se amuzau, râdeau.

SI: Pe Tudor Stănescu îl țineti minte?

Sorin Bottez: Nu. Nu înseamnă că nu l-am văzut sau că nu l-am întâlnit, dar nu îmi aduc aminte.

SI: și eu stau prost la capitolul ăsta. Vă rog să revenim la batjocorirea credinței în Dumnezeu. Ce spuneau ei despre credința în Dumnezeu? Cei care puneau în aplicare batjocorirea.

Sorin Bottez: De exemplu, era suficient, în câteva rânduri să spun, pentru numele lui Dumnezeu. Răspundeau: Pentru numele cui, Banditul? Pentru numele cui? și îți aplicau în jur de 50 de pumni pentru că ai spus așa. Nu mai știu care erau argumentele anti-teologice. Te întrebau dacă ai văzut tu.

SI: Despre Isus Cristos ce spuneau?

Sorin Bottez: Erau batjocoriri cumplite. Dar ce să ne mai mirăm că am văzut acum cărți care se cumpără după tejeștea cu mișelii de tipul ăsta. Isus Cristos care trăia cu Maria Magdalena și s-a căsătorit și a avut copii. Vă dați seama ce puteau să inventeze, toate porcăriile lumii. Tot ceea ce era făcut să te înnebunească, dar bine că nu am înnebunit cu toții.

SI: Cum vă explicați că nu ați înnebunit?

Sorin Bottez: Eu am avut întotdeauna un foarte puternic simț al ceea ce este drept și ceea ce este nedrept. De când eram copil. Cred că tata a contribui foarte mult la înfigerea acestui principiu în mintea mea și în sufletul meu. Să nu faci niciodată vreun rău cu știință. Îmi aduc aminte de chestia aceea că dacă mergi și calci pe un mușuroi de furnici din greșală nu-i nimic, dar dacă vezi că sunt furnici și calci peste ele, este un lucru rău. Asta de la tata țin minte. Poate că asta a fost, poate că faptul că citisem mai multe cărți decât ăia. Citisem foarte mult pentru vârsta mea de atunci. Am fost întotdeauna un iubitor de cărți, de muzică, de chestii din acestea „stupide, idioate”. Aveam totuși niște modele. În special ideea de a nu face rău nimănui și, după modesta mea părere, a-l bate pe unul înseamnă a face rău. Eu nu am bătut pe nimeni.

SI: Fecioara Maria cum era prezentată?

Sorin Bottez: Nici nu vă închipuiți cum. Ca fiind amanta lui Isus, ca fiind curvă. Toate ticăloșiile lumii. Nu exista nici un fel de reținere, nici un fel de simț al blasfemiei. Orice puteau să spună despre aceste simboluri ale purității pentru noi. O făceau cu deliciu. Se bucurau de fiecare amănunt și de fiecare milimetru din ticăloșia pe care o săvârșeau. Nu numai despre Fecioara Maria, ci despre tot ce era bun în lume. Depe părinți și în special mama. Mișelii care contribuiau foarte mult la zdruncinarea eșafodajului de principii la fiecare, acolo unde acest eșafodaj nu era foarte solid. În momentul în care ți se spunea și când îi auzeai pe ăla din stânga și pe ăla din dreapta când vorbeau despre lucruri imposibile pe care le făcea mâsa cu capre, cu țapi sau mai știu eu ce. Ei nu-și dădeau seama, cei care erau reduși mintal sau care nu aveau această capacitate de a distinge foarte bine dintre bine și rău, între adevăr și minciună. Auzind tot timpul lucruri de tipul acesta începeau să creadă că așa or fi mamele. Se întâmpla acest lucru. Asta înseamnă spălare de creier. Cum să analizăm procesul spălării de creier? În momentul în care nu mai ești tu, prin diferite metode. Aceasta era una. Mânjirea cu noroi și cu fecale a tot ce era mai

sfânt în noi. Reușea la unii, la cei mai mulți, pentru că cei mai mulți erau fragili sau proști sau incultți. Și incultura este o formă de prostie sau slăbiciune.

SI: Totuși erau studenți, majoritatea.

Sorin Bottez: și?

SI: Aveau un nivel intelectual, cât de cât.

Sorin Bottez: Da. Aici este întrebarea: Cât de cât? Revin la Obsesia mea. În momentul în care accepti să-ți ascuți șeful și la bine și la rău, cum adică? Cum să îți ascuți șeful în rău? Dacă accepti asta, dacă faci parte din categoria asta atunci multe pot fi explicate în mintea mea. Legionarul privește întodeauna la 30 de metri. De ce la 30 și nu la 25 sau 32? Îi vedeai cum se uitau așa în momente normale. Mă întreb cum niște oameni normali, cum au fost Nae Ionescu, Radu Gyr, au putut să accepte faptul că trebuie să-ți urmezi șeful și la bine și la rău când era Horia Sima șef? Nu că ar fi fost mai bun Codreanu. Dar cum să poată Nae Ionescu să-l urmeze pe Horia Sima și la bine și la rău? Chiar așa, o totală anihilare a personalității unei mari personalități? Nu este vorba de nea Ghiță după stradă. Este vorba despre oameni de factura aceasta. Și câți erau așa.

SI: Care credeți că este tâlcul experimentului Pitești, dacă există unul?

Sorin Bottez: Tâlcul este ca fiecare să înceapă să gândească cu mintea lui, să nu își urmeze șeful și la bine și la rău, ci numai la bine. Să aibă încredere în tot ce li s-a spus, de când s-au născut și până au ajuns într-un moment greu, despre bine și despre rău și să nu facă rău pe cât posibil. Asta este tot. Este foarte simplu. Este o evanghelie ușor de înțeles și ușor de urmat și care îți dă numai satisfacții. Eu personal am ajuns la stadiul de a spune că oarecum sunt mulțumit că am trecut prin ce am trecut pentru că în felul acesta m-am cunoscut pe mine însumi și am văzut ce pot și ce nu pot.

SI: Ce nu ați putut?

Sorin Bottez: Nu am putut să trădez. Nu am trădat pe nimeni. Și mai presus de orice fi credincios ție însuși și așa cum noaptea urmează zilei nu vei putea trăda pe nimeni. Asta nu am putut niciodată să fac, să trădez, chiar dacă mă ajută. Nu am putut să îmi batjocoresc propriile principii. Am îndurat multe bătăi că nu l-am înjurat pe rege. Pe vremea aceea nu-l cunoșteam și nici nu credeam că voi ajunge să îl cunosc. Trebuie să vă spun că săptămâna viitoare suntem invitați, soția mea și cu mine, la sărbătorirea nunții de diamant a marilor soților lor, împlinesc 60 de ani de căsnicie. Să le dea Dumnezeu mulți și buni înainte. Nu poți să îți bați joc de mama ta. Este așa de complicat lucrul ăsta? Cum să spui că mama ta este curvă? Când știi că nu este, că mai sunt și feciori de curvă, destui. Nefiind cum să spui despre mama ta că e curvă?

SI: Mulți au spus asta că nu aveau încotro și doreau să scape.

Sorin Bottez: Să știți că începeau să creadă. Asta înseamnă spălarea de creiere. Nu spălarea de creiere făcută cu droguri ci așa, în modul cel mai economic posibil. Începeau să creadă tot mințind și fabulând negativ. Câte ceva începea să facă parte din universul lor. Era o demență colectivă și ticăloasă inculcată în mod ticălos, de către niște ticăloși asupra unor proști.

SI: Credeți că experimentul Pitești a fost o idee foarte proastă pentru comuniști? Pentru că s-a întors împotriva lor.

Sorin Bottez: Comuniștii sunt proști. Dacă nu ar fi proști nu ar fi comuniști. Era și un banc a cărui concluzie era că dacă erai deștept și cinstit nu puteai să fi comunist.

SI: A fost ceva chiar împotriva esenței ideologiei comuniste, pe undeva. Pe undeva s-a identificat chiar cu esența.

Sorin Bottez: Lucrurile câteodată o iau razna. Îmi aduc aminte de o conferință a lui Ionel Teodoreanu când eram eu tânăr, la Ateneu, despre procesul de creație al operei proprii. Povestea că mergând cu trenul de la București la Iași, să zicem, a văzut într-o gară trei copii, două fete și un băiat, ca să fie Olguța, Monica și Dănuț, încercând să ridice un zmeu. S-a gândit să scrie o schiță. S-a dus acasă și a început să scrie schița. Din schiță au ieșit cele trei volume „La Medeleni”. Asta este toată povestea, că se amplifică. Pornești de la o idee și devine tot mai mare. Ce am spus eu este în sens pozitiv, dar și în sens negativ este același lucru. Este suficient să încep cu o chestie mărunță, negativă. Am văzut, nu demult, un film la televizor în care era vorba despre un asemenea experiment în care se încearcă educarea unor copii care scapă de sub control și ajung să devină monstruoși. Un film foarte urât. Nu mai știu cum îi spune. Se întâmplă. Totul este să ții totul sub control. Asta este un lucru foarte greu. Nu foarte mulți reușesc, nu destui.

SI: Pe de altă parte, nu se pot acorda circumstanțe atenuante, în sensul că putem gândi că totul a fost un spectacol de tip teatral în care intrai în pielea unui personaj, te prefăceai că joci și de fapt tu nu erai afectat și doar te prefăceai că ești torționar?

Sorin Bottez: Asta ar fi fost valabil dacă nu ar fi fost obiectul muncii. Cum să te prefaci că ești torționar când tu îl bați pe unul de îl înnebunești.

SI: Vreau să spun că te prefăceai că te denigrezi, că spui despre tine lucruri.

Sorin Bottez: Așa încep lucrurile, prin a simula. Încetul cu încetul începi să crezi. Cum sunt mitomanii. Începi cu o minciună și o tot amplifici. Am întâlnit și în închisoare oameni care spuneau o poveste și începeau să o creadă. Era un băiat cu care eram amic, am auzit că s-a prăpădit acum doi ani, care povestea despre viața lui de student și tot povestea și povestea frumos și cu talent până când ajungea să spună niște bazaconii. Era despre felul în care profesorii veneau și îi cereau lui părerea. El era mic și urât, dar spunea că toate fetele cădeau pe spate după el. Începea să creadă. Îl vedeam bine că începe să creadă. Este foarte periculos când începi să povestești minciuni. Mai bine îți vezi de treabă decât să minți. Minciuna nu folosește nimănui. Dimpotrivă.

SI: Dacă ar trebui să concentrați în câteva cuvinte, în câteva fraze experimentul Pitești pentru cineva care n-a auzit de chestia aceasta, ce ați spune?

Sorin Bottez: A fost o izbucnire a urâtului, a răutății, a minciunii împotriva binelui, a frumuseții și adevărului la scară imensă. Tudor Arghezi, în „Tablete din țara de Kutu”, cred, a fost scrisă înainte de schimbarea lui de atitudine, descrie în mod plastic revoluția și spune să ne închipuim un hârdău imens plin de fecale, pus la fiert și cu un capac deasupra. Și țarul, țarina, familia imperială și miniștrii și episcopii încercând să țină capacul până când izbucnește. Așa este și cu urâtenia și cu ticăloșia și cu minciuna. Orice încercare de a ține capacul deasupra eșuează. De aceea el trebuie golit. Cum spunea „prietenul nostru comun”, Adolf Hitler, unde se vede un început de rău trebuie ucis în embrion. Dacă nemții nu îl trimiteau pe Lenin să realizeze revoluția rusă nu se ajungea la Pitești și Gherla. În embrion trebuia eradicat. Asta este altă dovadă a lipsei de imaginație nemțească. Cum este posibil să-l trimiți pe Lenin să creeze revoluția ca să destabilizezi frontul? Cum este posibil să faci o asemenea socoteală?

SI: Dar au reușit.

Sorin Bottez: Sigur că au reușit, dar cu ce preț.

SI: În final au reușit să împartă Germania în două, în 1945.

Sorin Bottez: Da. Probabil că foarte mulți erau convinși. Când eram eu elev la școala evanghelică se anunță o dată, cu surle și fanfare, vizita oficială a domnului Teofil Sidorovici. Nu știu de ce venea să viziteze această școală. Cred că era vorba de strângerea legăturilor cu Reich-ul. Se fac pregătiri. Școala strălucea de curățenie că era școală nemțească. Două săptămâni s-a spălat fiecare părticică din sală și subsol, strălucea totul, totul era pus la punct. Noi toți am fost foarte bine îndoctrinați ce trebuie să facem. Și cel mai bun elev al liceului, pentru că era școală primară și liceu, eu eram la școala primară, Albrecht pe numele lui, a fost ales, fiind cel mai bun și cel mai deștept elev, să-i dea doamnei Sidorovici un buchet de flori și să-i țină un mic speech în germană. Nimeni nu se îndoia că doamna Sidorovici nu știe germană, doar trăiam în timpul celui de-al treilea Reich. Vine ziua cu pricina, noi toți aliniați și strălucitori, demni în front. Vine caravana de automobile. Coboră din ea toți care erau în mașini. Printre ei nici o doamnă. Domnul Teofil Sidorovici în față, capătă forma aceea de străjer și Albrecht, cel mai bun elev al liceului stă și se uită zăpăcit și în cele din urmă i-a atitudine și pășește demn în fața lui Sidorovici, izbește călcâiele și prezintă florile spunând, Stimată doamnă și ține discursul. Noi cei cinci români mici, să ne prăpădim de râs. Nici un neamț nu a schițat un gest, nu li s-a mișcat un mușchi pe fețele lor. Era normal. Primiseră dispoziție să prezinte florile, nu a venit doamna, a venit domnul și i-a ținut discursul cu pricina. Asta înseamnă urmează-ți șeful și la bine și la rău.

Francezii spun șef referindu-se la cap. Capul fiecăruia este șef. Și bucătarul. Dar asta este altă poveste. Fiecare trebuie să asculte de fiecare. Dacă ascuți de șef și la bine și la rău, adică de capul altuia, iese ce a ieșit. Bogdanovici a fost șef și a fost ucis și înlocuit de Țurcanu. Mă întreb ce a fost în mintea și în sufletul lui Țurcanu, dacă o fi avut suflet, când s-a văzut în fața plutonului de execuție. Se pare, din câte am auzit, că până în ultimul moment era convins că asta este o figură. Că este o montare, tot procesul. Cum s-o fi simțit în fața plutonului de execuție?

Poate avea și o altă învățătura ultima frază a mea. Dacă faceți ca Țurcanu pășiți ca Țurcanu. Răul nu duce nicodată la bine.